

CBAC Lefel 3 Tystysgrif a Diploma mewn Iechyd a Gofal Cymdeithasol: Egwyddorion a Chyd-destunau

Cymeradwywyd gan Cymwysterau Cymru

Mae'r cymhwyster hwn yn rhan o'r gyfres newydd o gymwysterau iechyd a Gofal Cymdeithasol, a Gofal Plant yng Nghymru a ddarperir gan City&Guilds/CBAC.

Nid yw'r cymhwyster hwn a reoleiddir gan Cymwysterau Cymru ar gael i ganolfannau Lloegr.

Manyleb

Cynnwys

Cipolwg ar y cymwysterau	3
1. Cyflwyniad	4
Nodau ac amcanion y cymwysterau	6
Strwythur	6
Oriau Dysgu Dan Arweiniad (ODA) a Chyfanswm Amser Cymhwyso (CAC)	7
2. Crynodeb o'r asesu	9
Amcanion asesus	12
3. Unedau	14
Fformat yr unedau	14
Uned 1: Egwyddorion gofal ac ymarfer diogel o fewn gofal person-ganolog sy'n canolbwyntio ar ganlyniadau	15
Uned 2: Ffactorau sy'n effeithio ar dwf a datblygiad unigolion ar bob cam o'r rhychwant oes a sut mae hyn yn effeithio ar ganlyniadau ac anghenion gofal a chymorth	21
Uned 3: Hybu hawliau unigolion ar bob cam o'r rhychwant oes.	26
Uned 4: Deall sut mae cyflyrau cyffredin yn effeithio ar y corff dynol	32
Uned 5: Cefnogi unigolion sydd mewn perygl i gyflawni'r canlyniadau maen nhw'n dymuno eu cael	36
Uned 6: Gweithio yn y Sector Iechyd a Gofal Cymdeithasol	40
4. Gofynion Canolfannau	49
5. Cyflwyno, asesu a sicrhau ansawdd y cymwysterau	50
Atodiad A Geiriau Gorchymyn	64

Cipolwg ar y cymwysterau

Maes pwnc	Iechyd a Gofal Cymdeithasol
Rhif CBAC	
Rhif QiW	C00/1253/2
Grŵp oedran cymeradwy	16+
Asesu	Tystysgrif: Mewnol: 2 asesiad di-arholiad Allanol: 1 asesiad allanol drwy arholiad Diploma: Mewnol: 4 asesiad di-arholiad Allanol: 2 asesiad allanol drwy arholiad
Cymeradwyaethau	Mae angen cymeradwyo'r ganolfan a'r cymhwyster
Dogfennau cysylltiedig	Deunyddiau Asesu Enghreifftiol Canllawiau Addysgu Llawlyfr Gweinyddu Canolfannau Canllaw arfer da i leoliadau gwaith
Ymrestru ac ardystio	Gweler y manylion ar wefan y Consortiwm www.dysguiechydagofal.cymru

1 Cyflwyniad

Ynglŷn â'r cymwysterau

Maes	Disgrifiad
<p>Ar gyfer pwy mae'r cymwysterau?</p>	<p>Mae cymwysterau Lefel 3 Tystysgrif a Diploma mewn Iechyd a Gofal Cymdeithasol: Egwyddorion a Chyd-destunau wedi'u hanelu at ddysgwyr ôl-16 sy'n awyddus i ddysgu mwy am y sectorau Iechyd a Gofal cymdeithasol.</p> <p>Mae'r cymwysterau yn cynnig llwybr dilyniant addas ar gyfer dysgwyr sydd wedi astudio cymwysterau Lefel 2 ym maes Iechyd a Gofal cymdeithasol, a Gofal Plant, yn cynnwys:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lefel 2 Iechyd a Gofal Cymdeithasol: Egwyddorion a Chyd-destunau • TGAU Iechyd a Gofal Cymdeithasol, a Gofal Plant • Lefel 2 Iechyd a Gofal Cymdeithasol: Craidd, neu • Lefel 2 Gofal, Chwarae, Dysgu a Datblygiad Plant: Craidd. <p>Maent hefyd yn addas ar gyfer dysgwyr nad ydynt wedi astudio Iechyd a Gofal Cymdeithasol yn flaenorol ond sydd â'r gallu i astudio ar Lefel 3.</p>
<p>Beth mae'r cymwysterau yn ei gynnwys?</p>	<p>Mae'r cymwysterau yn galluogi dysgwyr i feithrin a dangos eu gwybodaeth, eu sgiliau a'u dealltwriaeth o fewn cyd-destun gwasanaethau Iechyd a Gofal cymdeithasol.</p> <p>Mae'r wybodaeth, y ddealltwriaeth a'r sgiliau y mae gofyn i ddysgwr eu cyflawni yn rhan o'r cymwysterau hyn yn adeiladu ar gynnwys y cymhwyster Iechyd a Gofal Cymdeithasol: Craidd. Argymhellir yn gryf bod dysgwr sy'n ymgymryd â'r naill gymhwyster neu'r llall wedi cwblhau neu wrthi'n cwblhau'r cymhwyster Iechyd a Gofal Cymdeithasol: Craidd. Sylwer: mae angen i ddysgwyr fod mewn cyflogaeth os ydyn nhw'n ymgymryd â chymwysterau Ymarfer ar lefel 2 a 3. Yn ôl gofynion Gofal Cymdeithasol Cymru hefyd bydd angen i unigolyn sy'n gweithio yn y sector Iechyd a Gofal cymdeithasol gael y cymhwyster Iechyd a Gofal Cymdeithasol: Craidd a chymhwyster Ymarfer perthnasol i weithio mewn rolau swyddi penodol. I gael rhagor o wybodaeth am y gofynion ar gyfer gweithio yn y sector Iechyd a Gofal, ewch i wefan Gofal Cymdeithasol Cymru: https://gofalcymdeithasol.cymru/adnoddau/fframwaith-cymwysterau-ar-gyfer-y-sector-gofal-cymdeithasol-yng-nghymru</p> <p>Er mwyn cwblhau'r cymhwyster Diploma, mae'n ofynnol i ddysgwyr ymgysylltu â'r sector am o leiaf 100 awr, y mae'n rhaid treulio 60 awr ohonynt yn ymgymryd â lleoliad gwaith.</p> <p>Anogir canolfannau i sicrhau, lle y bo'n bosibl, bod dysgwyr yn cael profiad o ddau leoliad o leiaf yn ystod y cyfnod ymgysylltu â'r sector.</p>

<p>Pa gyfleoedd sydd i ddatblygu?</p>	<p>Mae'r fanyleb hon yn cynnig sylfaen addas ar gyfer astudio iechyd a gofal cymdeithasol drwy amrywiaeth o gyrsiau addysg uwch, neu brentisiaethau. Gall dysgwyr hefyd fynd ymlaen i ddilyn cymwysterau eraill ym maes iechyd a gofal cymdeithasol, a gofal plant, er enghraifft cymwysterau Lefel 2 a Lefel 3 Iechyd a Gofal Cymdeithasol: Ymarfer.</p> <p>Yn ogystal, mae'r fanyleb hon yn cynnig cwrs astudio sy'n gydlynol, yn foddhaol ac yn werth chweil i'r dysgwyr hynny nad ydynt yn symud ymlaen i astudio ymhellach yn y pwnc hwn.</p>
<p>Gyda phwy y gwnaethom ddatblygu'r cymwysterau?</p>	<p>Datblygwyd y cymwysterau hyn gan y Consortiwm ar y cyd â rhanddeiliaid o'r sectorau iechyd a gofal cymdeithasol. Mae'r rhain yn cynnwys Gofal Cymdeithasol Cymru, Addysg a Gwella Iechyd Cymru y GIG, tiwtoriaid, athrawon ac aseswyr gweithleoedd.</p>

Nodau ac amcanion y cymwysterau

Mae cymwysterau Lefel 3 Tystysgrif a Diploma mewn Iechyd a Gofal Cymdeithasol: Egwyddorion a Chyd-destunau yn galluogi dysgwyr i feithrin a dangos eu gwybodaeth, eu sgiliau a'u dealltwriaeth o fewn cyd-destun gwasanaethau iechyd a gofal cymdeithasol. Yn arbennig, bydd dysgwyr yn gallu dangos eu bod yn:

- deall yr egwyddorion a'r gwerthoedd sy'n sail i ymarfer iechyd a gofal cymdeithasol a'u cymhwyso at amrywiaeth o gyd-destunau iechyd a gofal cymdeithasol
- deall y modd y gellir nodi anghenion unigryw unigolion ac ymateb iddynt a myfyrio ar hynny
- deall y modd y gellir hybu a chefnogi ymarfer a llesiant person-ganolog ym maes iechyd a gofal cymdeithasol
- dadansoddi, dehongli a gwerthuso damcaniaethau mewn iechyd a gofal cymdeithasol a myfyrio ar y modd y gallent ddylanwadu ar ymarfer
- ymwybodol o newidiadau polisi yn y sector a'r modd y mae'r newidiadau hyn yn effeithio ar y gwaith o ddatblygu a darparu gwasanaethau
- defnyddio sgiliau llythrennedd, rhifedd a chymhwysedd digidol fel y bo'n briodol o fewn eu hastudiaethau.

Strwythur

Mae'r cymhwyster Lefel 3 Tystysgrif mewn Iechyd a Gofal Cymdeithasol: Egwyddorion a Chyd-destunau yn gymhwyster unedol sy'n cynnwys tair uned orfodol:

Rhif yr uned	Teitl yr uned	ODA
001	Egwyddorion gofal ac ymarfer diogel o fewn gofal person-ganolog sy'n canolbwyntio ar ganlyniadau	90
002	Ffactorau sy'n effeithio ar dwf a datblygiad unigolion ar bob cam o'r rychwant oes a sut mae hyn yn effeithio ar ganlyniadau ac anghenion gofal a chymorth	180
003	Hybu hawliau unigolion ar bob cam o'r rychwant oes	90
	Cyfanswm ODA	360

Mae'r cymhwyster Lefel 3 Diploma mewn Iechyd a Gofal Cymdeithasol: Egwyddorion a Chyd-destunau yn gymhwyster unedol sy'n cynnwys chwe uned orfodol:

Rhif yr uned	Teitl yr uned	ODA
001	Egwyddorion gofal ac ymarfer diogel o fewn gofal person-ganolog sy'n canolbwyntio ar ganlyniadau	90
002	Ffactorau sy'n effeithio ar dwf a datblygiad unigolion ar bob cam o'r rhychwant oes a sut mae hyn yn effeithio ar ganlyniadau ac anghenion gofal a chymorth	180
003	Hybu hawliau unigolion ar bob cam o'r rhychwant oes	90
004	Deall sut mae cyflyrau cyffredin yn effeithio ar y corff dynol	80
005	Cefnogi unigolion sydd mewn perygl i gyflawni'r canlyniadau maen nhw'n dymuno eu cael	180
006	Gweithio yn y sector iechyd a gofal cymdeithasol	100
		ODA 720

Oriau Dysgu Dan Arweiniad (ODA) a Chyfanswm Amser Cymhwyso (CAC)

Mae dysgu dan arweiniad yn golygu gweithgareddau fel dysgu yn yr ystafell ddosbarth, tiwtorialau a dysgu ar-lein, sydd dan oruchwyliaeth uniongyrchol athro, tiwtor neu arolygwr. Mae hefyd yn cynnwys pob math o asesu sy'n digwydd dan arweiniad neu oruchwyliaeth uniongyrchol athro, goruchwyliwr neu arolygwr.

Yr Oriau Dysgu dan Arweiniad (ODA) a neilltuwyd ar gyfer Lefel 3 Tystysgrif mewn Iechyd a Gofal Cymdeithasol: Egwyddorion a Chyd-destunau yw 360 awr.

Yr Oriau Dysgu dan Arweiniad (ODA) a neilltuwyd ar gyfer Lefel 3 Diploma mewn Iechyd a Gofal Cymdeithasol: Egwyddorion a Chyd-destunau yw 720 awr.

Dyrennir yr ODA fesul uned er mwyn helpu i gyflwyno'r cymhwyster. Gall canolfannau gyflwyno'r cymhwyster hwn mewn dull cyfannol ac, felly, dim ond argymhelliad yw'r oriau fesul uned.

Y Cyfanswm Amser Cymhwyso (CAC) yw cyfanswm yr amser, mewn oriau, y disgwylir i ddysgwyr ei dreulio er mwyn ennill cymhwyster. Mae'n cynnwys yr Oriau Dysgu dan Arweiniad (ODA) ac amser ychwanegol a dreulir yn paratoi, yn astudio ac yn cyflawni rhai gweithgareddau asesu ffurfiannol.

Cyfrifwyd mai Cyfanswm Amser Cymhwyso'r dystysgrif hon yw 540 awr. Mae'r rhain yn cynnwys:

- 360 awr o ddysgu dan arweiniad
- 180 awr o waith astudio hunangyfeiriedig a all gynnwys:
  - aseiniadau a thasgau ychwanegol a osodir gan y tiwtor (gwaith cartref)
  - defnydd annibynnol o adnoddau dysgu ar-lein
  - cwblhau gwaith ymchwil annibynnol gan gynnwys darllen cyhoeddiadau ac adroddiadau sy'n ymwneud â'r sector.

Cyfrifwyd mai Cyfanswm Amser Cymhwyso'r diploma yw 1080 awr. Mae'r rhain yn cynnwys:

- 720 awr o ddysgu dan arweiniad
- 100 awr o ymgysylltu â'r sector
- a 260 awr ychwanegol o waith astudio hunangyfeiriedig a all gynnwys:
  - aseiniadau a thasgau ychwanegol a osodir gan y tiwtor (gwaith cartref)
  - defnydd annibynnol o adnoddau dysgu ar-lein
  - cwblhau gwaith ymchwil annibynnol gan gynnwys darllen cyhoeddiadau ac adroddiadau sy'n ymwneud â'r sector.

Mae'r ODA a'r CAC a neilltuwyd ar gyfer y cymwysterau hyn fel a ganlyn:

Cymwysterau	ODA	CAC
Lefel 3 Tystysgrif mewn Iechyd a Gofal Cymdeithasol: Egwyddorion a Chyd-destunau	360	540
Lefel 3 Diploma mewn Iechyd a Gofal Cymdeithasol: Egwyddorion a Chyd-destunau	720	1080

2 Crynodeb o'r asesu

Tystysgrif

Uned 1: Egwyddorion gofal ac ymarfer diogel o fewn gofal person-ganolog sy'n canolbwyntio ar ganlyniadau.

Asesiad Di-arholiad
25% o'r cymhwyster
20 awr
100 marc

Mae'r asesiad di-arholiad hwn yn cynnwys dwy dasg y mae'r ddwy ohonynt yn ymwneud ag astudiaeth achos a ddewiswyd. Bydd Pecyn Asesu yn cael ei ryddhau i'r canolfannau ar wefan ddiogel CBAC ar ddydd Llun cyntaf mis Mawrth bob blwyddyn o 2021 ymlaen. Yn y Pecyn Asesu hwn bydd dwy astudiaeth achos i'r ymgeiswyr ddewis un ohonynt i'w defnyddio fel ysgogiad ar gyfer cwblhau'r dasg ar ddechrau'r asesiad. Bydd tasgau'r asesiad di-arholiad hwn yn newid bob blwyddyn.

Mae'r ddwy dasg yn ei gwneud yn ofynnol i ddysgwyr ddefnyddio eu gwybodaeth a'u dealltwriaeth o egwyddorion gofal ac ymarfer diogel a'r modd mae hynny'n cael ei gymhwyso at ofal sy'n canolbwyntio ar ganlyniadau.

Uned 2: Ffactorau sy'n effeithio ar dwf a datblygiad unigolion ar bob cam o'r rhychwant oes a sut mae hyn yn effeithio ar ganlyniadau ac anghenion gofal a chymorth.

Asesiad allanol
50% o'r cymhwyster
1 awr 45 munud
100 marc

Arholiad (i'w sefyll naill ai ar sgrin neu fel papur ysgrifenedig) sy'n cynnwys amrywiaeth o fathau o gwestiynau er mwyn asesu holl gynnwys uned sy'n ymwneud â'r ffactorau sy'n effeithio ar dwf a datblygiad unigolion ar bob cam o'r rhychwant oes a sut mae'r rhain yn effeithio ar ganlyniadau, ac anghenion gofal a chymorth.

Mae pob cwestiwn yn orfodol.

Uned 3: Hybu hawliau unigolion ar bob cam o'r rhychwant oes.

Asesiad Di-arholiad
25% o'r cymhwyster
20 awr
80 marc

Aseiniad yn cynnwys tasgau a osodir gan CBAC yw'r asesiad di-arholiad hwn. Yn yr aseiniad gofynnir i ddysgwyr ddewis grŵp o unigolion i seilio'r tasgau arnynt.

Yn yr aseiniad hwn mae'n ofynnol i ddysgwyr gynhyrchu tystiolaeth, naill ai fel podlediad, cyflwyniad neu fideo, i ddangos eu gwybodaeth a'u dealltwriaeth eu hunain o hybu hawliau unigolion er mwyn cefnogi eu hiechyd a'u llesiant.

Bydd y dasg ar gyfer yr asesiad di-arholiad hwn yn parhau yr un fath ar gyfer oes y fanyleb ac fel y'u cyhoeddir yn y Pecyn Asesu sydd ar gael o wefan www.dysguiechydagofal.cymru.

Diploma

Uned 1: Egwyddorion gofal ac ymarfer diogel o fewn gofal person-ganolog sy'n canolbwyntio ar ganlyniadau.

Asesiad Di-arholiad

12.5% o'r cymhwyster

20 awr

100 marc

Mae'r asesiad di-arholiad hwn yn cynnwys dwy dasg y mae'r ddwy ohonynt yn ymwneud ag astudiaeth achos a ddewiswyd. Bydd Pecyn Asesu yn cael ei ryddhau i'r canolfannau ar wefan ddiogel CBAC ar ddydd Llun cyntaf mis Mawrth bob blwyddyn o 2021 ymlaen. Yn y Pecyn Asesu hwn bydd dwy astudiaeth achos i'r ymgeiswyr ddewis un ohonynt i'w defnyddio fel ysgogiad ar gyfer cwblhau'r ddwy dasg ar ddechrau'r asesiad. Bydd tasgau'r asesiad di-arholiad hwn yn aros yr un peth bob blwyddyn.

Mae'r ddwy dasg yn ei gwneud yn ofynnol i ddysgwyr ddefnyddio eu gwybodaeth a'u dealltwriaeth o egwyddorion gofal ac ymarfer diogel a'r modd y mae hyn yn cael ei gymhwyso at ofal sy'n canolbwyntio ar ganlyniadau.

Uned 2: Ffactorau sy'n effeithio ar dwf a datblygiad unigolion ar bob cam o'r rhychwant oes a sut mae hyn yn effeithio ar ganlyniadau ac anghenion gofal a chymorth.

Asesiad allanol

25% o'r cymhwyster

1 awr 45 munud

100 marc

Arholiad (i'w sefyll naill ai ar sgrin neu fel papur ysgrifenedig) sy'n cynnwys amrywiaeth o fathau o gwestiynau er mwyn asesu holl gynnwys uned sy'n ymwneud â ffactorau sy'n effeithio ar dwf a datblygiad unigolion ar bob cam o'r rhychwant oes a sut mae hyn yn effeithio ar ganlyniadau, ac anghenion gofal a chymorth.

Mae pob cwestiwn yn orfodol.

Uned 3: Hybu hawliau unigolion ar bob cam o'r rhychwant oes.

Asesiad Di-arholiad

12.5% o'r cymhwyster

20 awr

80 marc

Aseiniad yn cynnwys tasgau a osodir gan CBAC yw'r asesiad di-arholiad hwn. Yn yr aseiniad gofynnir i ddysgwyr ddewis grŵp o unigolion i seilio'r tasgau arnynt.

Yn yr aseiniad mae'n ofynnol i ddysgwyr gynhyrchu tystiolaeth naill ai fel podlediad, cyflwyniad neu fideo, i ddangos eu gwybodaeth a'u dealltwriaeth eu hunain o hybu hawliau unigolion er mwyn cefnogi eu hiechyd a'u llesiant.

Bydd y tasgau ar gyfer yr asesiad di-arholiad hwn yn parhau yr un fath ar gyfer oes y fanyleb ac fel y'u cyhoeddir yn y Pecyn Asesu sydd ar gael o wefan www.dysguiechydagofal.cymru.

Uned 4: Deall sut mae cyflyrau cyffredin yn effeithio ar y corff dynol.

Asesiad Di-arholiad

10% o'r cymhwyster

15 awr

60 marc

Aseiniad yn cynnwys tasgau wedi'u gosod gan CBAC yw'r asesiad di-arholiad hwn. Bydd yn ofynnol i ddysgwyr ddefnyddio eu gwybodaeth a'u dealltwriaeth o'r ffordd y mae cyflyrau cyffredin yn effeithio ar y corff dynol. Mae'r dasg yn seiliedig ar ysgogiadau a fydd ar gael i ganolfannau ar wefan ddiogel CBAC ar ddydd Llun cyntaf mis Mawrth bob blwyddyn (o 2022 ymlaen). Yn y Pecyn Asesu hwn bydd dwy astudiaeth achos i'r ymgeiswyr ddewis un ohonynt i'w defnyddio fel ysgogiad ar gyfer cwblhau'r dasg ar ddechrau'r asesiad. Bydd y dasg ar gyfer yr asesiad di-arholiad hwn yn parhau yr un fath am oes y fanyleb ac fel y'i cyhoeddir yn y Pecyn Asesu Enghreifftiol sydd ar gael o wefan www.dysguiechydagofal.cymru.

Uned 5: Cefnogi unigolion sydd mewn perygl i gyflawni'r canlyniadau maen nhw'n dymuno eu cael.

Asesiad allanol

25% o'r cymhwyster

1 awr 45 munud

100 marc

Arholiad (i'w sefyll naill ai ar sgrin neu fel papur ysgrifenedig) sy'n cynnwys amrywiaeth o fathau o gwestiynau er mwyn asesu holl gynnwys yr uned sy'n ymwneud â chefnogi unigolion sydd mewn perygl i gyflawni'r canlyniadau maen nhw'n dymuno eu cael. Mae pob cwestiwn yn orfodol.

Uned 6: Gweithio yn y Sector Iechyd a Gofal Cymdeithasol.

Asesiad Di-arholiad

15% o'r cymhwyster

18 awr

120 marc

Aseiniad yn cynnwys tasgau wedi'u gosod gan CBAC yw'r asesiad di-arholiad hwn. Mae'n seiliedig ar gyfnod ymgysylltu â'r sector a lleoliad gwaith y dysgwyr.

Bydd y dasg ar gyfer yr asesiad di-arholiad hwn yn parhau yr un fath ar gyfer oes y fanyleb ac fel y'i cyhoeddir yn y Pecyn Asesu sydd ar gael o wefan www.dysguiechydagofal.cymru.

Amcanion asesu

Mae Amcanion Asesu (AA) yn cyfeirio at y sgiliau y mae angen i ddysgwyr eu dangos wrth ymateb i gwestiynau mewn asesiad allanol neu asesiad di-arholiad. Mae cymwysterau Lefel 3 Tystysgrif a Diploma mewn Iechyd a Gofal Cymdeithasol: Egwyddorion a Chyd-destunau yn cynnwys tri amcan asesu.

Bydd yr asesiadau mewnol a'r asesiadau allanol yn targedu'r amcanion asesu hyn yn unol â'r pwysoli canlynol:

Amcan	Gofynion	Pwysoli
AA1	Dangos gwybodaeth a dealltwriaeth o amrywiaeth o gysyniadau, gwerthoedd a materion allweddol sy'n berthnasol i iechyd a gofal cymdeithasol.	30-34%
AA2	Cymhwyso gwybodaeth a dealltwriaeth o egwyddorion a chyd-destunau iechyd a gofal cymdeithasol.	33-37%
AA3	Dadansoddi a gwerthuso damcaniaethau ac ymarfer iechyd a gofal cymdeithasol er mwyn dangos dealltwriaeth, myfyrio ar y ffordd y gallent ddylanwadu ar ymarfer, ffurfio barn resymedig a dod i gasgliadau.	30-35%

Dadansoddiad o asesiadau unedau - Tystysgrif

Uned	Amser	Pwysoli'r cymhwyster	Marciau crai	Marc AA		Pwysoli AA	
1	20 awr	25%	100	AA1	40	AA1	40%
				AA2	36	AA2	36%
				AA3	24	AA3	24%
2	1 awr 45 munud	50%	100	AA1	30-34	AA1	30-34%
				AA2	33-37	AA2	33-37%
				AA3	31-35	AA3	31-35%
3	20 awr	25%	80	AA1	24	AA1	30%
				AA2	16	AA2	20%
				AA3	40	AA3	50%

Dadansoddiad o asesiadau unedau - Diploma

Uned	Amser	Pwysoli'r cymhwyster	Marciau crai	Marc AA		Pwysoli AA	
1	20 awr	12.5%	100	AA1	40	AA1	40%
				AA2	36	AA2	36%
				AA3	24	AA3	26%
2	1 awr 45 munud	25%	100	AA1	30-34	AA1	30-34%
				AA2	33-37	AA2	33-37%
				AA3	31-35	AA3	31-35%
3	20 awr	12.5%	80	AA1	24	AA1	30%
				AA2	16	AA2	20%
				AA3	40	AA3	50%
4	15 awr	10%	60	AA1	20	AA1	33%
				AA2	22	AA2	37%
				AA3	18	AA3	30%
5	1 awr 45 munud	25%	100	AA1	30-34	AA1	30-34%
				AA2	33-37	AA2	33-37%
				AA3	31-35	AA3	31-35%
6	24 awr	15%	120	AA1	36	AA1	30%
				AA2	44	AA2	37%
				AA3	40	AA3	33%

3 Unedau

Fformat yr unedau

Teitl yr uned:	Yn crynhoi cynnwys yr uned.
Oriau Dysgu Dan Arweiniad (ODA):	<p>Mae dysgu dan arweiniad yn golygu gweithgareddau fel dysgu yn yr ystafell ddosbarth, tiwtorialau a dysgu ar-lein, sydd dan oruchwyliaeth uniongyrchol athro, tiwtor neu arolygwr. Mae hefyd yn cynnwys pob math o asesu sy'n digwydd dan arweiniad neu oruchwyliaeth uniongyrchol athro, goruchwylwr neu arolygwr.</p> <p>Dyrannwyd yr ODA fesul uned er mwyn helpu i gyflwyno'r cymhwyster. Gall canolfannau gyflwyno'r cymhwyster hwn mewn dull cyfannol ac, felly, dim ond argymhelliad yw'r oriau fesul uned.</p>
Meysydd cynnwys:	Yn cynnwys y rhestr o destunau mae'r uned yn ymdrin â nhw.
Trosolwg o'r uned:	Yn darparu crynodeb o gynnwys yr uned. Mae'n gosod cyd-destun yr uned ac yn nodi pwrpas yr hyn a ddysgir yn yr uned.
Asesu:	Yn crynhoi'r dull asesu ar gyfer yr uned.
Datblygu Sgiliau:	Yn nodi cyfleoedd i ddatblygu sgiliau.

Uned 1: Tystysgrif a Diploma

Teitl yr uned:	Egwyddorion gofal ac ymarfer diogel o fewn gofal person-ganolog sy'n canolbwyntio ar ganlyniadau.
ODA:	90
Meysydd cynnwys:	<p>1.1 Deall cyfrifoldebau proffesiynol, rolau ac atebolrwyddau gweithwyr iechyd a gofal cymdeithasol.</p> <p>1.2 Deddfwriaeth, polisiau cenedlaethol, codau ymddygiad ac ymarfer proffesiynol a'r ffordd y mae'r rhain yn effeithio ar ddarpariaeth sy'n canolbwyntio ar ganlyniadau yng Nghymru a'r DU.</p> <p>1.3 Dulliau a materion moesegol wrth ddarparu gofal sy'n canolbwyntio ar ganlyniadau.</p> <p>1.4 Pwysigrwydd datblygu perthnasoedd cadarnhaol, ymddiriedaeth a dulliau cyfathrebu effeithiol ag unigolion.</p> <p>1.5 Sut i hybu gofal o safon sy'n canolbwyntio ar ganlyniadau.</p> <p>Argymhellir yn gryf bod athrawon yn addysgu meysydd testun 1.1 a 1.2 mewn modd cyfannol.</p>
Trosolwg o'r uned:	<p>Yn yr uned hon bydd dysgwyr yn meithrin gwybodaeth a dealltwriaeth o gyfrifoldebau proffesiynol, rolau ac atebolrwyddau gweithwyr iechyd a gofal cymdeithasol yn y sector. Byddant yn dysgu am deddfwriaeth, polisiau cenedlaethol, codau ymddygiad ac ymarfer proffesiynol sy'n cefnogi gweithwyr iechyd a gofal cymdeithasol yn eu rolau. Bydd dysgwyr hefyd yn meithrin gwybodaeth am ddulliau a materion moesegol wrth ddarparu gofal sy'n canolbwyntio ar ganlyniadau. Byddant hefyd yn deall pwysigrwydd perthnasoedd cadarnhaol, ymddiriedaeth, dulliau cyfathrebu effeithiol a hybu gofal o safon sy'n canolbwyntio ar ganlyniadau.</p>

Asesu:	<p>Asesir yr uned hon yn fewnol drwy aseiniad a osodir sy'n cynnwys dwy dasg. Mae'r rhain yn cynnwys ysgrifennu adroddiad a llunio pecyn gwybodaeth</p> <p>Dylai dysgwyr dreulio tua 20 awr i gyd yn llunio'r dystiolaeth ar gyfer yr asesiad hwn, gan gwblhau'r gwaith o dan oruchwyliaeth yn y ganolfan.</p> <p>Bydd y Pecyn Asesu ar gael i ganolfannau o ddydd Llun cyntaf mis Mawrth bob blwyddyn. Yn y Pecyn Asesu hwn bydd dwy astudiaeth achos a gall y dysgwyr ddewis un ohonynt i'w defnyddio wrth ymateb i'r tasgau ar ddechrau'r asesiad. Mae pob astudiaeth achos yn rhoi cipolwg i ddysgwyr ar yr egwyddorion gofal ac ymarfer diogel mewn gofal person-ganolog sy'n canolbwyntio ar ganlyniadau.</p> <p>Bydd yr astudiaethau achos yn newid bob blwyddyn. Bydd y ddwy dasg yn aros yr un fath.</p> <p>Mae'r asesiad hwn yn cyfrannu 25% at radd gyffredinol y cymhwyster ar gyfer y dystysgrif a 12.5% at radd gyffredinol y cymhwyster ar gyfer y diploma. Gellir asesu'r holl gynnwys drwy unrhyw un o'r tri amcan asesu.</p>
Meithrin sgiliau:	<p>Rhagwelir y bydd astudio'r uned hon yn creu cyfleoedd ar gyfer datblygu sgiliau.</p> <p>Nodir enghreifftiau o gyfleoedd o'r fath isod:</p> <ul style="list-style-type: none"> • cyfathrebu a llythrennedd: drwy'r holl waith ysgrifenedig ac asesiadau • cymhwysedd digidol: drwy ymchwil unigol ar-lein i gysyniadau allweddol yr uned • cynllunio a threfnu: wrth gynllunio eu hadroddiad • meddwl yn feirniadol a datrys problemau: wrth ymchwilio i ddeddfwriaeth, polisiâu cenedlaethol, codau ymddygiad ac ymarfer proffesiynol • creadigrwydd ac arloesedd: mewn tystiolaeth a gynhyrchir ar gyfer y tasgau • effeithiolrwydd personol: wrth baratoi ar gyfer asesiad.

Uned 1: Egwyddorion gofal ac ymarfer diogel o fewn gofal person-ganolog sy'n canolbwyntio ar ganlyniadau.

Cynnwys	Ymhelaethu
<p>1.1 Deall cyfrifoldebau proffesiynol, rolau ac atebolrwyddau gweithwyr iechyd a gofal cymdeithasol.</p>	<p>Dylai dysgwyr wybod am a deall rolau gweithwyr iechyd a gofal cymdeithasol wrth ddarparu gofal a chefnogaeth o ansawdd i unigolion a gwasanaethau hanfodol sy'n hybu iechyd a llesiant.</p> <p>Yn cynnwys:</p> <ul style="list-style-type: none"> • rolau mewn gofal rheng flaen • rolau mewn swyddogaethau cefnogi • gwerthoedd craidd ac egwyddorion gofal, pam mae'r rhain yn bwysig a sut maent o fudd i'r unigolyn sy'n cael gofal a chymorth. <p>Dylai dysgwyr wybod am a deall cyfrifoldebau proffesiynol gweithwyr iechyd a gofal cymdeithasol.</p> <p>Yn cynnwys:</p> <ul style="list-style-type: none"> • cydymffurfio â chodau ymddygiad/ymarfer, polisiau a chanllawiau ar gyfer gweithwyr gofal yn y maes iechyd a gofal cymdeithasol • sicrhau diogelwch a llesiant pobl eraill • deall cyfrifoldeb gweithiwr proffesiynol cofrestredig • gofynion rheoleiddiol – addasrwydd i ymarfer, a pham mae hyn yn bwysig mewn ymarfer proffesiynol • pwysigrwydd cofrestru fel gweithiwr proffesiynol gyda chorff rheoleiddiol. <p>Dylai dysgwyr wybod a deall atebolrwyddau gweithwyr iechyd a gofal cymdeithasol o ran cymryd cyfrifoldeb am eu gweithredoedd, sicrhau eu bod yn gymwys i gyflawni'r gweithgaredd penodol y gofynnwyd iddynt ymgymryd â hi. Dylent wybod a deall y gall methiant i wneud hynny arwain at ddisgyblu a/neu achos cyfreithiol.</p> <p>Dylai dysgwyr wybod a deall am y modd y mae codau ymarfer/ymddygiad yn cefnogi ymarfer proffesiynol gweithwyr iechyd a gofal cymdeithasol.</p> <p>Yn cynnwys:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cod Ymarfer Proffesiynol Gofal Cymdeithasol • Canllawiau ymarfer ar gyfer gweithwyr cofrestredig • Canllawiau nad ydynt yn rheoleiddiol, e.e. Cod Ymddygiad GIG Cymru ar gyfer Gweithwyr Cymorth Gofal Iechyd yng Nghymru, Cod Ymarfer ar gyfer Cyflogwyr GIG Cymru. <p>Dylid annog dysgwyr i edrych ar godau ymarfer/ymddygiad.</p> <p>Dylai dysgwyr wybod a deall sut mae cyrff rheoleiddiol yn cefnogi aelodau drwy nodi'r gofynion ar gyfer datblygiad proffesiynol.</p> <p>Yn cynnwys:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ymrestru • ei gwneud yn ofynnol i weithwyr ddilyn codau ymddygiad/ymarfer proffesiynol • cynnal ymchwiliadau ffitrwydd i ymarfer a gosod sancsiynau yn ôl yr angen • meithrin ymddiriedaeth a hyder y cyhoedd yn y proffesiwn, gwerthfawrogi gweithwyr gofal, sicrhau diogelwch y cyhoedd ac annog a chefnogi Datblygiad Proffesiynol Parhaus • chwythu'r chwiban/lleisio pryderon.

<p>1.2 Deddfwriaeth, polisïau cenedlaethol, codau ymddygiad ac ymarfer proffesiynol a'r ffordd y mae'r rhain yn effeithio ar ddarpariaeth sy'n canolbwyntio ar ganlyniadau yng Nghymru a'r DU.</p>	<p>Dylai dysgwyr wybod am a deall effaith y canlynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • deddfwriaeth gyfredol: yn cynnwys materion datganoledig, is-ddeddfwriaeth a rheoleiddio • polisïau cenedlaethol • Codau Ymddygiad ac Ymarfer Proffesiynol. <p>Yn cynnwys:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mwy na geiriau: Fframwaith Strategol Olynol ar gyfer Gwasanaethau Cymraeg mewn Iechyd, Gwasanaethau Cymdeithasol a Gofal Cymdeithasol 2016-2019 • Deddf Rheoleiddio ac Arolygu Gofal Cymdeithasol (Cymru) 2016 • Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 • Datganiad o Hawliau Pobl Hŷn yng Nghymru (2014) • Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 • Deddf Cydraddoldeb 2010 • Deddf Galluedd Meddyliol 2005 a Chod Ymarfer cysylltiedig, Trefniadau Diogelu wrth Amddifadu o Ryddid • Deddf Plant 2004 • Deddf Hawliau Dynol 1998 a Chonfensiynau a Phrotocolau cysylltiedig fel Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn 1990, Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau Pobl ag Anableddau ac Egwyddorion y Cenhedloedd Unedig ar gyfer Pobl Hŷn 1991. <p>Mae rhagor o fanylion am ddeddfwriaeth a pholisïau diweddaraf Llywodraeth Cymru ar gael yn: https://gofalcymdeithasol.cymru/</p> <p>Dylai dysgwyr wybod a deall y canlynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • sut mae deddfwriaeth yn cysylltu â fframweithiau cenedlaethol, canllawiau ac ymarfer, gweithredu datblygiadau polisi ac effaith hynny ar ddarpariaeth sy'n canolbwyntio ar ganlyniadau yng Nghymru ac yn y DU • blaenoriaethau strategol ar gyfer iechyd a llesiant yng Nghymru o gymharu â Lloegr, yr Alban a Gogledd Iwerddon • y tebygrwydd a'r gwahaniaethau mewn deddfwriaeth ledled gwledydd gwahanol y DU.
<p>1.3 Dulliau a materion moesegol wrth ddarparu gofal sy'n canolbwyntio ar ganlyniadau.</p>	<p>Dylai dysgwyr wybod am a deall amrywiaeth o dulliau a materion moesegol wrth ddarparu gofal sy'n canolbwyntio ar ganlyniadau.</p> <p>Yn cynnwys:</p> <ul style="list-style-type: none"> • dyletswydd gofal • dyletswydd gonestrwydd • fframweithiau moesegol ar gyfer gwneud penderfyniadau ac egwyddorion yn cynnwys parchu ymreolaeth, buddioldra, anfaleistra a chyfiawnder • gwneud penderfyniadau er budd gorau y sawl sydd heb alluoedd • rheoli cyfrinachedd wrth rannu gwybodaeth, e.e. y Rheoliad Cyffredinol ar Ddiogelu Data (GDPR), Cytundeb Rhannu Gwybodaeth Personol Cymru (WASPI) – pryd y gellir rhannu gwybodaeth, pam a gyda phwy • pam y mae cyfrinachedd yn bwysig a sut mae hyn yn gysylltiedig â chyfraith gyffredin a fframwaith deddfwriaethol • parchu amrywiaeth a chydraddoldeb

	<ul style="list-style-type: none"> • rheoli gwasanaethau a dyrannu adnoddau • cefnogi llesiant meddwl a llesiant emosiynol.
<p>1.4 Pwysigrwydd meithrin perthnasoedd cadarnhaol, ymddiriedaeth a dulliau cyfathrebu effeithiol ag unigolion.</p>	<p>Dylai dysgwyr wybod am y dulliau a'r sgiliau sy'n ofynnol er mwyn datblygu perthnasoedd cadarnhaol, ymddiriedaeth a dulliau cyfathrebu effeithiol a deall pwysigrwydd hyn.</p> <p>Yn cynnwys:</p> <p>Perthnasoedd cadarnhaol ac ymddiriedaeth:</p> <ul style="list-style-type: none"> • meithrin ymddiriedaeth • sefydlu perthnasoedd cadarnhaol â chydweithwyr a rheolwyr, wrth ddarparu gwybodaeth a gwneud cais am wybodaeth • sefydlu perthnasoedd cadarnhaol ag unigolion, teuluoedd a gofalwyr, a pharchu eu gwerthoedd a'u credoau • darparu gofal person-ganolog i unigolion drwy sicrhau'r cyfleoedd, y wybodaeth, y sgiliau a'r hyder y mae eu hangen arnynt er mwyn rheoli eu hiechyd a'u llesiant eu hunain yn effeithiol, a gwneud penderfyniadau hyddysg amdanynt • gwerthfawrogi unigolion a rhoi dewisiadau iddynt • cyfathrebu'n effeithiol gan holi, aralleirio, myfyrio, sicrhau newid, grymuso unigolion a gall hyn hefyd gynnwys herio (lle bo angen gwneud hynny). <p>Cyfathrebu effeithiol –</p> <ul style="list-style-type: none"> • y ffordd i ymgysylltu unigolion mewn sgysiau – 'Sgysiau Yr Hyn sy'n Bwysig' • mentrau fel 'Helo, fy enw i yw' a fabwysiadwyd gan y GIG • dewis iaith: 'Mwy na geiriau' – y cynnig rhagweithiol, Cymraeg 2050 • cymhwyso sgiliau cyfathrebu a sgiliau rhyngpersonol mewn modd ymarferol, siarad yn glir gan ddefnyddio brawddegau syml ac osgoi jargon • deall gwahanol fathau o gyfathrebu: ystumiau, mynegiant y wyneb, dulliau cyfathrebu ysgrifenedig gan gynnwys delweddu, lluniau a symbolau, geiriol, di-eiriol, digidol, iaith Arwyddion Prydain, Makaton, Braille • deall yr amgylchedd wrth gyfathrebu ag unigolion. <p>Mae'r strategaethau a'r mentrau a restrir uchod yn sensitif o ran amser. Mae rhestr o'r strategaethau a'r mentrau diweddaraf ar gyfer hybu hawliau unigolion i wella iechyd a llesiant ar gael yn: https://www.dysguiechydagofal.cymru/.</p>
<p>1.5 Sut i hybu gofal o safon y mae canlyniadau'n ganolog iddo.</p>	<p>Dylai dysgwyr wybod a deall bod ansawdd gofal yn golygu helpu unigolyn i gyflawni ei ganlyniadau personol drwy ddarparu'r gofal a'r cymorth y mae eu hangen ar yr unigolyn, pryd a lle y mae eu hangen, mewn modd fforddiadwy, diogel ac effeithiol.</p> <p>Dylai dysgwyr wybod a deall y rôl sydd gan weithwyr gofal wrth ddarparu gofal a chymorth o ansawdd y mae canlyniadau'n ganolog iddo.</p> <p>Yn cynnwys:</p> <p>Mae gofal sy'n canolbwyntio ar ganlyniadau yn sicrhau'r canlynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • dull sy'n seiliedig ar gryfderau mewn perthynas â gofal a chymorth a chynhwysiant • gofal a chymorth person-ganolog

- beth y gall unigolion ei wneud gan ddefnyddio eu sgiliau, eu cryfderau, eu galluoedd a'u rhwydwaith eu hunain
- bod lleisiau unigolion yn cael eu clywed, bod rhywun yn gwranddo ac yn gweithredu arnynt wrth ddarparu gofal a chymorth; eu bod yn bartneriaid cyfartal wrth wneud penderfyniadau
- grymuso unigolion gan gynnwys hunanymwybyddiaeth, hunanofal a gwasanaethau eiriolaeth
- darparu gwasanaethau di-dor ym maes iechyd a gofal cymdeithasol sy'n diwallu anghenion unigolion ac a ddarperir mor agos i'r cartref â phosibl
- bod diogelu yn gyfrifoldeb i bawb, a'i bod yn ofynnol i bob unigolyn a sefydliad proffesiynol wneud popeth posibl i sicrhau bod llesiant plant ac oedolion sy'n wynebu risg yn cael ei amddiffyn a'u bod yn cael eu diogelu rhag achosion o gam-drin, triniaeth amhriodol, esgeulustod neu niwed.

Mae'r ffyrdd canlynol yn cael eu defnyddio i fynd i'r afael â heriau a manteision presennol:

- **strategaethau ymgysylltu er mwyn cynnwys unigolion i wella eu hiechyd a'u llesiant eu hunain:** Cyfranogiad unigol a chyfranogiad gweithredol wrth ofalu amdanynt eu hunain e.e. defnyddio'r cyfryngau cymdeithasol a llwyfannau digidol er mwyn hybu ymddygiad iach
- **defnyddio adnoddau personol, teuluol a chymunedol:** cefnogi atal ac ymyrryd yn gynnar
- **newidiadau llywodraethu:** sut mae hyn yn arwain at newid mewn mentrau a blaenoriaethau, e.e. Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014
- **economeg iechyd a gofal cymdeithasol:** cyllid, staffio, lleihau rhestrau aros, integreiddio gwasanaethau iechyd a gofal cymdeithasol
- **technolegau newydd a dulliau digidol sy'n gwneud y canlynol:**
  - darparu un cofnod a fydd yn galluogi darparwyr iechyd a gofal cymdeithasol i sicrhau gofal a chymorth cydgyssylltiedig
  - cynnig ymyriadau cynnar er mwyn osgoi'r angen am wasanaethau gofal a chymorth mwy ffurfiol wedi'u rheoli'n fwy am gyfnod hwy
  - sydd wedi'u personoli ac yn helpu unigolion i fod yn annibynnol am gyfnod hwy, gan eu cefnogi a'u cadw'n ddiogel drwy ofal a chymorth yn y cartref gan ddefnyddio systemau technoleg gynorthwyol sy'n monitro ac sy'n gallu ymateb yn ôl yr angen, e.e. Teleiechyd a Thelefeddygaeth
  - yn helpu i ganfod canser yn llawer cynharach o brawf gwaed syml.
- **rôl economi gofal gymysg:** y sector statudol, y sector annibynnol a'r trydydd sector, hyblygrwydd a rhoi gwell dewis
- **triniaethau ychwanegol:** mae meddygfeydd meddygon teulu yn dod yn ganolfannau er mwyn darparu amrywiaeth eang o wasanaethau iechyd a llesiant
- **gwasanaethau gwybodaeth, cyngor a chymorth ar y cyd:** un man cyswllt i unigolion y mae angen gofal a chymorth arnynt e.e. Gofal yn y cartref, cyrsiau neu gefnogaeth i reoli cyflyrau tymor hir
- **blaenoriaethau tymhorol:** newidiadau tymhorol, e.e. achosion o ffliw, taliadau tanwydd gaeaf, mwy o alw am wasanaethau iechyd a gofal cymdeithasol a mwy o bwysau arnynt.

Uned 2: Tystysgrif a Diploma

Teitl yr uned:	Ffactorau sy'n effeithio ar dwf a datblygiad unigolion ar bob cam o'r rhychwant oes a sut mae hyn yn effeithio ar ganlyniadau ac anghenion gofal a chymorth.
ODA:	180
Meysydd cynnwys:	<p>2.1 Ffactorau sy'n effeithio ar dwf a datblygiad dynol ar bob rhan o'r rhychwant oes.</p> <p>2.2 Modelau sy'n gysylltiedig â ffactorau sy'n effeithio ar dwf a datblygiad ar bob rhan o'r rhychwant oes.</p> <p>2.3 Darpariaeth iechyd a gofal cymdeithasol ar gyfer unigolion yng Nghymru er mwyn cefnogi twf a datblygiad.</p> <p>2.4 Cymharu'r ffordd y mae unigolion a'r wlad yn monitro iechyd a llesiant.</p> <p>2.5 Dulliau o hybu ac amddiffyn iechyd, llesiant a gwydnwch.</p>
Trosolwg o'r uned:	Yn yr uned hon, bydd dysgwyr yn meithrin gwybodaeth a dealltwriaeth o'r ffactorau sy'n effeithio ar dwf a datblygiad unigolion ar bob rhan o'r rhychwant oes a'r effeithiau y gall hyn eu cael ar eu canlyniadau llesiant personol a'u hanghenion gofal a chymorth.
Asesu:	<p>Asesir yr uned hon yn allanol drwy arholiad ysgrifenedig neu ar sgrin sy'n cyfrannu 50% at radd gyffredinol y cymhwyster ar gyfer y dystysgrif a 25% at radd gyffredinol y cymhwyster ar gyfer y diploma.</p> <p>Gellir asesu'r holl gynnwys drwy unrhyw un o'r tri amcan asesu.</p>
Meithrin sgiliau:	<p>Rhagwelir y bydd astudio'r uned hon yn creu cyfleoedd ar gyfer datblygu sgiliau.</p> <p>Nodir enghreifftiau o gyfleoedd o'r fath isod:</p> <ul style="list-style-type: none"> • cyfathrebu a llythrennedd: wrth baratoi ar gyfer asesiad • cymhwysedd digidol: drwy ymchwil unigol ar-lein i gysyniadau allweddol yr uned • cynllunio a threfnu: wrth baratoi ar gyfer asesiad • meddwl yn feirniadol a datrys problemau: wrth gysylltu modelau a damcaniaethau mewn perthynas â thwf a datblygiad dynol • effeithiolrwydd personol: wrth baratoi ar gyfer asesiad.

Uned 2: Ffactorau sy'n effeithio ar unigolion ar bob cam o'r rhychwant oes a sut mae hyn yn effeithio ar ganlyniadau ac anghenion gofal a chymorth.

Cynnwys	Ymhelaethu
<p>2.1 Ffactorau sy'n effeithio ar dwf a datblygiad dynol ar bob rhan o'r rhychwant oes.</p>	<p>Dylai dysgwyr wybod am a deall y ffactorau sy'n effeithio ar dwf a datblygiad dynol ar bob rhan o'r rhychwant oes.</p> <p>Yn cynnwys:</p> <p>Mae camau bywyd yn y rhychwant oes yn cael eu eu diffinio fel a ganlyn:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Babandod: 0-2 oed • Plentyndod: 3-12 oed • Llencyndod: 13-19 oed • Oedolaeth: 20-64 oed • Oedolaeth ddiweddarach: 65+ oed. <p>Ffactorau allweddol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Profiadau Niweidiol yn ystod Plentyndod: digwyddiadau trawmatig y gall plant eu hwynebu wrth dyfu ond sy'n cael eu dwyn i gof drwy gydol eu hoes fel oedolyn. Gallant wella'r siawns y bydd unigolion yn datblygu clefydau ac yn mabwysiadu ymddygiadau sy'n niweidiol i iechyd • ymddygiad heriol: anhwylder diffyg canolbwytio a gorfywiogrwydd (ADHD), syndrom Tourette, anhwylderau ar y sbectrwm awtistig • ffactorau economaidd; statws economaidd, amgylchedd y cartref • profiadau addysgol: cefnogaeth ac arweiniad drwy addysg, lefel addysg • dewisiadau ffordd o fyw: defnydd o dechnoleg, ysmegu, camddefnyddio sylweddau, ymwneud â throsedd, dylanwadu ar eraill e.e. modelau rôl • digwyddiadau bywyd: rhagweladwy ac anrhagweladwy; profiadau cadarnhaol a negyddol • iechyd meddwl: afiechyd meddwl, anhwylderau bwyta, iselder, gorbryder • ffactorau corfforol: gweithgaredd corfforol, iechyd corfforol, maeth a hydradu, cyflyrau sy'n gyffredin yng Nghymru, damweiniau, anableddau corfforol, cyflyrau tymor hir a chyflyrau sy'n cyfyngu ar fywyd • ffactorau cymdeithasol: strwythur teuluol, diwylliant, crefydd, rhwydweithiau cymdeithasol a chefnogaeth. <p>Effaith tymor hir ffactorau sy'n effeithio ar dwf a datblygiad dynol ar bob rhan o'r rhychwant oes:</p> <ul style="list-style-type: none"> • gorbryder • ymlyniad • ehangu profiadau • iselder • mwy abl a thalentog – rhagori ar gerrig milltir • peidio â chyflawni'r cerrig milltir disgwylidig • stigma • trawsnewid • trawma. <p>Mynd i'r afael ag effaith tymor hir ffactorau sy'n effeithio ar dwf a datblygiad dynol ar bob rhan o'r rhychwant oes:</p> <ul style="list-style-type: none"> • modelau, hyfforddiant sgiliau cymdeithasol a gweithgareddau sy'n gallu helpu unigolion i sicrhau gwell annibyniaeth, gwydnwch neu adsefydlu (dysgu cymdeithasol) • sicrwydd, anogaeth, dilysiad a chysylltiadau ag ymlyniadau a datblygiadau • hunanhyder, hunandibyniaeth, hunan-barch, hunangysyniad a meithrin gwydnwch, darparu cryfder a chapasiti er mwyn diwallu eu hanghenion eu hunain neu geisio cefnogaeth o adnoddau cymunedol a syniadau person-ganolog.

<p>2.2 Modelau sy'n gysylltiedig â ffactorau sy'n effeithio ar dwf a datblygiad ar bob rhan o'r rhychwant oes.</p>	<p>Dylai dysgwyr wybod am a deall y cysyniadau sylfaenol sy'n gysylltiedig â damcaniaethau sefydledig a meini prawf presennol a'r ffordd maent yn gysylltiedig â'i gilydd.</p> <p>Modelau a Damcaniaethau, yn cynnwys:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Damcaniaeth Ymddygiadol: Pavlov, Skinner, Watson • Damcaniaeth Fiolegol: Gesell • Damcaniaeth Wybyddol a Damcaniaethau Datblygu eraill: Aaron Beck, Piaget, Vygotsky, Erikson • Damcaniaeth Ecolegol: Bronfenbrenner • Damcaniaethau Datblygu Dynol: Damcaniaeth Ymlyniad Bowlby, Damcaniaeth Ymddieithrio Heneiddio Cumming a Henry, Natur/Magwraeth • Damcaniaeth Dyneiddiol: Maslow, Rogers • Damcaniaeth Seicogymdeithasol: Erikson • Damcaniaeth Dysgu Cymdeithasol: Bandura, Vygotsky.
<p>2.3 Darpariaeth iechyd a gofal cymdeithasol ar gyfer unigolion yng Nghymru er mwyn cefnogi twf a datblygiad.</p>	<p>Dylai dysgwyr wybod am a deall y ddarpariaeth iechyd a gofal cymdeithasol ar gyfer unigolion yng Nghymru er mwyn cefnogi twf a datblygiad ar bob rhan o'r rhychwant oes, a gallu cymhwyso'r wybodaeth hon at senarios/sefyllfaoedd gwahanol.</p> <p>Cefnogaeth i unigolion yn cynnwys:</p> <ul style="list-style-type: none"> • gwasanaethau ymyrryd ac atal cynnar: clinigau llesiant a phobl iach; canolfannau teuluol integredig grwpiau hunangymorth neu grwpiau cefnogi • gwasanaethau a ddarperir fel mater o drefn a rhai na ddarperir fel mater o drefn: gofal yn y cartref, gwasanaethau preswyl neu ddydd, deietegwyr, triniaethau ffisiotherapi neu therapi galwedigaethol, gwiriadau iechyd • darpariaeth statudol, breifat a thrydydd sector. <p>Dylai dysgwyr wybod a deall disgwyliadau a dyheadau unrhyw ddeddfwriaeth newydd wrth ystyried:</p> <p>Ffyrdd o asesu anghenion unigolyn yn cynnwys:</p> <ul style="list-style-type: none"> • canolbwyntio asesiadau ar anghenion unigolyn a sut mae'r rhain yn effeithio ar eu canlyniadau llesiant personol • defnyddio dulliau seiliedig ar gryfderau ac annog unigolion i feithrin gwydnwch • defnyddio cynlluniau personol i helpu unigolion i gyflawni eu canlyniadau llesiant personol • sicrhau bod llais gan unigolion a bod y llais hwnnw'n cael ei glywed, a'u bod yn cael dewis a rheolaeth dros y gwasanaethau gofal a chymorth a allai fod eu hangen arnynt • cynnal asesiadau sy'n symlach ac yn gymesur • cynnal hawliau cyfartal er mwyn asesu gofalwyr ar gyfer cefnogaeth • cadw unigolion yn ddiogel rhag cael eu cam-drin a'u hesgeuluso <p>Ffyrdd o ddarparu gwasanaethau gofal a chefnogaeth yn cynnwys:</p> <ul style="list-style-type: none"> • hyrwyddo gwasanaethau fel gofal yn y cartref neu ailalluogi fel bod pobl yn derbyn cefnogaeth i aros yn eu cartref cyn hired â phosibl gan oedi'r defnydd o wasanaethau wedi'u rheoli • darparu gwybodaeth a chyngor i unigolion, gofalwyr a'u teuluoedd ynghylch canlyniadau, ymyrraeth gynnar, cefnogaeth gymunedol, cymhwystra a'r defnydd o wasanaethau gofal a chymorth • hyrwyddo amrywiaeth o gymorth sydd ar gael yn y gymuned ar sail cefnogaeth a gwasanaethau

	<ul style="list-style-type: none"> • ystyried gweithgareddau ystyrion, grwpiau cefnogi a modelau iechyd cyflenwol y gallent gyfrannu'n ogystal at helpu unigolyn i gyflawni ei ganlyniadau llesiant personol • annog y defnydd o gymhorthion ac addasiadau i gefnogi'r unigolyn ar gyfer byw o ddydd i ddydd.
	<p>Dylai dysgwyr wybod a deall mai rôl Iechyd Cyhoeddus Cymru yw amddiffyn a gwella iechyd a llesiant a lleihau anghydraddoldebau iechyd ar gyfer unigolion yng Nghymru.</p> <p>Yn cynnwys:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ymgyrchoedd a chefnogi unigolion e.e. Newid am Oes, Amser i Newid Cymru • hybu iechyd a gwasanaethau atal • imiwneiddio a brechlynnau • Is-adran Sgrinio: rhaglenni sgrinio cenedlaethol yng Nghymru a Sgrinio Cyn Geni Cymru. <p>Mae'r ymgyrchoedd a restrir uchod yn sensitif o ran amser. Ceir rhestr o ymgyrchoedd yn: https://www.dysguiechydagofal.cymru/</p>
<p>2.4 Cymharu'r ffordd y mae unigolion a'r wlad yn monitro iechyd a llesiant.</p>	<p>Dylai dysgwyr wybod a deall sut mae unigolion yn monitro eu hiechyd a'u llesiant eu hunain.</p> <p>Yn cynnwys:</p> <ul style="list-style-type: none"> • cymryd mesuriadau corfforol: taldra, pwysau, pwysedd gwaed, tymheredd, anterth llif • profi sbesimenau: lefelau siwgr yn y gwaed, wrin • mynd i apwyntiadau sgrinio: profion ceg y groth, mamogramau, archwiliadau deintyddol ac optegol • defnyddio monitorau a dyfeisiau iechyd personol: synwryddion gwisgadwy, apiau symudol er mwyn monitro ffitrwydd a dangosyddion iechyd • defnyddio technoleg ffonau symudol: apiau fel ffordd o wella'r gallu i hunanreoli llesiant emosiynol. <p>Dylai dysgwyr wybod a deall sut mae'r wlad yn monitro iechyd a llesiant.</p> <p>Yn cynnwys:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fframweithiau: Fframweithiau canlyniadau llesiant i unigolion y mae angen gofal a chymorth arnynt • Monitro ac adrodd: Data goruchwylio iechyd, dadansoddi data, gwasanaethau microbioleg, y Swyddfa Ystadegau Gwladol, Llywodraeth Cymru: Llesiant Cymru, Mesur Iechyd a Llesiant ar gyfer plant, Strategaethau yn deillio o fonitro: GIG 1000 o Fywydau a Mwy, Llywodraeth Cymru 'Law yn Llaw at Iechyd Meddwl' – Strategaeth ar gyfer Iechyd Meddwl a Llesiant yng Nghymru. <p>Mae'r strategaethau a restrir uchod yn sensitif o ran amser. Mae rhestr o'r strategaethau diweddaraf ar gael yn: https://www.dysguiechydagofal.cymru/.</p>

2.5 Dulliau o hybu ac amddiffyn iechyd, llesiant a gwydnwch.

Dylai dysgwyr wybod am a deall dulliau o hybu ac amddiffyn iechyd, llesiant a gwydnwch.

Yn cynnwys:

Dulliau o hybu ac amddiffyn iechyd a llesiant:

- dulliau gwahanol o hybu iechyd: e.e. 5 dull (meddygol, newid ymddygiadol, addysgol, cleient-ganolog a newid cymdeithasol), y cyfryngau torfol, apiau, y cyfryngau cymdeithasol, gwefannau, gweithwyr iechyd a gofal cymdeithasol proffesiynol, grwpiau cefnogi, timau cyffuriau ac alcohol cymunedol (CADT)
- mentrau fel Pum Ffordd at Les, (National Economics Foundation NEF): Cysylltu, Bod yn weithgar, Bod yn sylwgar, Dal at i ddysgu a Rhoi
- trefniadau gweithio amlasiantaethol ac amlddisgyblaethol drwy'r sector iechyd a gofal cymdeithasol cyfan a'r trydydd sector
- galluogi unigolion i gymryd cyfrifoldeb am eu hiechyd a'u llesiant eu hunain: e.e. Gofal Iechyd Darbodus, Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014, Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015
- gofal iechyd a gofal cymdeithasol lleol di-dor sy'n hybu arfer da
- defnyddio dangosyddion a data i lywio'r dull

Dulliau o hybu ac amddiffyn gwydnwch:

- annog unigolion i gymryd rhan mewn gweithgareddau therapiwtig a gweithgareddau hamdden yn y gymuned leol a chynyddu rhwydweithiau cymdeithasol e.e. celfyddydau cymunedol a gweithgareddau creadigol
- ymgysylltu ag unigolion er mwyn iddyn nhw fod yn gyfrifol am eu hiechyd a'u llesiant corfforol drwy wneud newidiadau ffordd o fyw
- hybu dull cadarnhaol, sy'n datrys problemau a safbwynt optimistaidd
- hybu amgylcheddau cadarnhaol sy'n flaengar ac yn hybu cryfderau ac amrywiaeth
- modelau cymdeithasol a modelau goroeswyr e.e. model Goroeswr Peter Beresford.

Mae'r strategaethau a restrir uchod yn sensitif o ran amser. Mae rhestr o strategaethau ar gael yn:

<https://www.dysguiechydagofal.cymru/>.

Uned 3: Tystysgrif a Diploma

Teitl yr uned:	Hybu hawliau unigolion ar bob cam o'r rhychwant oes.
ODA:	90
Meysydd cynnwys:	<p>3.1 Hawliau unigolion.</p> <p>3.2 Strategaethau ar gyfer hybu hawliau unigolion i wella iechyd a llesiant.</p> <p>3.3 Rhwystrau i gyfranogiad, herio anghydraddoldeb a hybu hawliau unigolion.</p>
Trosolwg o'r uned:	Yn yr uned hon bydd dysgwyr yn meithrin gwybodaeth a dealltwriaeth o hawliau unigolion a'r rhwystrau i gyfranogiad y gallant eu hwynebu, sut mae'r rhain yn cael eu hybu a'u herio er mwyn gwella iechyd a llesiant.
Asesu:	<p>Asesir yr uned hon yn fewnol drwy asesiad di-arholiad ac mae'n cynnwys aseiniad sy'n cynnwys un dasg, sef ysgrifennu adroddiad. Mae gofyn i chi ymchwilio a llunio tystiolaeth ar sut i hybu hawliau unigolion mewn un grŵp penodol ar bob cam o'u rhychwant oes. Gellir cyflwyno'r dystiolaeth naill ai fel podlediad, cyflwyniad neu fideo.</p> <p>Gall dysgwyr gyflawni eu hymchwil ar gyfer y tasgau heb oruchwyliaeth uniongyrchol. Dylai dysgwyr dreulio tua 20 awr i gyd yn cwblhau'r gwaith o dan oruchwyliaeth yn y ganolfan. Yn y dasg mae'n ofynnol i ddysgwyr ddefnyddio eu gwybodaeth a'u dealltwriaeth eu hunain o hybu hawliau unigolion er mwyn cefnogi eu hiechyd a'u llesiant.</p> <p>Mae'r asesiad hwn yn cyfrannu 25% at radd gyffredinol y cymhwyster ar gyfer y dystysgrif a 12.5% at radd gyffredinol y cymhwyster ar gyfer y diploma. Gellir asesu'r holl gynnwys drwy unrhyw un o'r tri amcan asesu.</p> <p>Cyhoeddir y dasg ar www.dysguiechydagofal.cymru a bydd yn parhau yr un fath dros oes y fanyleb hon.</p>
Meithrin sgiliau:	<p>Rhagwelir y bydd astudio'r uned hon yn creu cyfleoedd ar gyfer datblygu sgiliau.</p> <p>Nodir enghreifftiau o gyfleoedd o'r fath isod:</p> <ul style="list-style-type: none"> • cyfathrebu a llythrennedd: wrth gyflwyno eu tystiolaeth • rhifedd: dehongli data ar anghydraddoldebau iechyd a ffordd o fyw • cymhwysedd digidol: drwy ymchwil unigol ar-lein i gysyniadau allweddol yr uned • cynllunio a threfnu: wrth gynllunio sut i gyflwyno eu tystiolaeth • meddwl yn feirniadol a datrys problemau: wrth ddewis gwybodaeth briodol o'u gwaith ymchwil i'w chyflwyno fel tystiolaeth • creadigrwydd ac arloesedd: wrth gyflwyno tystiolaeth naill ai fel podlediad, cyflwyniad neu fideo • effeithiolrwydd personol: wrth baratoi ar gyfer asesiad.

Uned 3: Hybu hawliau unigolion ar bob cam o'r rhychwant oes.	
Cynnwys	Ymhelaethu
3.1 Hawliau unigolion.	<p>Dylai dysgwyr wybod a deall sut mae hawliau unigolion yn cael eu hybu yn y sector iechyd a gofal cymdeithasol.</p> <p>Yn cynnwys: Yr hawl i'r canlynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • cael llais, dewis a rheolaeth • derbyn gohebiaeth yn eich dewis ddull neu iaith • cael eich trin ag urddas a pharch fel unigolyn • cael eich amddiffyn rhag perygl a niwed • bod eich hawliau yn cael eu hystyried • mynediad i wybodaeth sy'n berthnasol i'r unigolyn • cydsyniad gwirfoddol a chydsyniad gwybodus • gwybod beth yw eich hawliau. <p>Dylai dysgwyr wybod a deall bod deddfwriaeth yn sail i strategaethau a mentrau ar gyfer hybu hawliau unigolion i wella iechyd a llesiant.</p> <p>Yn cynnwys:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Deddf Hawliau Dynol 1998: sicrhau bod hawliau dynol ar gael i bawb yn y DU • Mesur Hawliau Plant a Phobl Ifanc 2011: rhoi dyletswydd ar weinidogion Cymru i roi sylw priodol i Gonfensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn (UNCRC) • Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014: ei gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru roi sylw priodol i Egwyddorion y Cenhedloedd Unedig ar gyfer Pobl Hŷn (OHCHR) • Deddf Cydraddoldeb 2010: ei gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru roi sylw priodol i Gonfensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau Pobl ag Anableddau (CRPD) • Deddf Trais yn erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol (Cymru) 2015: Byw Heb Ofn, Gofyn a Gweithredu • Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015; cyrff cyhoeddus yn nodi amcanion llesiant, gweithio cydweithredol ac atebolrwydd yn unol â'r saith nod llesiant.

3.2 Strategaethau ar gyfer hybu hawliau unigolion i wella iechyd a llesiant.

Dylai dysgwyr wybod a deall bod iechyd a llesiant yn gyflwr o lesiant corfforol, meddyliol a chymdeithasol llwyr ac nid absenoldeb afiechyd neu wendid yn unig.

Yn cynnwys:

Mae iechyd a llesiant yn cynnwys y canlynol:

- hawliau a hawliadau
- iechyd a llesiant corfforol, meddyliol ac emosiynol
- diogelwch rhag camdriniaeth ac esgeulustod (diogelu)
- addysg, hyfforddiant a hamdden
- cysylltiadau domestig, teuluol a phersonol (perthyn i'r gymuned, cael eich trin â pharch, cydraddoldeb ac amrywiaeth, unigrwydd ac ynysigrwydd cymdeithasol)
- cyfraniad at gymdeithas
- llesiant cymdeithasol ac economaidd
- addasrwydd cartref unigolyn
- rheolaeth yr unigolyn dros ei fywyd beunyddiol, ei ofal a'i gymorth a sut mae'r rhain yn cael eu darparu
- urddas personol a thrin unigolion â pharch

Mae'r dulliau gweithredu ar gyfer hybu hawliau yn cynnwys:

- grymuso unigolion i wneud penderfyniadau sy'n effeithio ar eu bywydau
- annog hunanbenderfyniad
- cydsyniad gwybodus – proses ar gyfer cael caniatâd gan unigolyn cyn cael triniaeth neu ofal a chymorth
- model dwyochrog, dull sy'n seiliedig ar hawliau
- gweithio mewn partneriaeth a llywodraethu
- polisïau a chynlluniau gofal a chymorth personol
- cydymffurfio â chodau ymddygiad/ymarfer
- annog cyfranogiad gweithredol
- cydweithio drwy gydgyhyrchu a datblygiad cymunedol
- datblygu ymwybyddiaeth feirniadol
- mynediad at addysg
- darparu llais drwy eiriolaeth.

Mewn perthynas â phlant, mae iechyd a llesiant hefyd yn cynnwys:

- datblygiad corfforol, deallusol, emosiynol, cymdeithasol ac ymddygiadol
- llesiant y plentyn: anghenion corfforol, emosiynol ac addysgol

Ffactorau sy'n effeithio ar iechyd a llesiant:

- amgylcheddau economaidd, corfforol a chymdeithasol
- nodweddiadau ac ymddygiadau unigolyn.

Dylai dysgwyr wybod a deall mai mwynhau'r safon orau posibl o iechyd a llesiant yw un o hawliau sylfaenol pob unigolyn heb wahaniaethu ar sail hil, crefydd, cred grefyddol, cyflwr economaidd neu gymdeithasol a pham mae hyn yn bwysig.

Yn cynnwys:

- **prif anghenion unigolion:** Maslow, Erikson, Max Neef
- **hawliau sylfaenol unigolion:** safon byw ddigonol (yn cynnwys bwyd a thai), addysg ac iechyd, rhyddid meddwl, crefydd a mynegiant.

Dylai dysgwyr wybod a deall bod sawl ymgyrch, menter a strategaeth ar hyn o bryd sy'n hybu hawliau unigolion i wella iechyd a llesiant.

	<p>Yn cynnwys:</p> <p>Strategaethau a mentrau e.e. Law yn Llaw at Iechyd Meddwl – Strategaeth ar gyfer Iechyd Meddwl a Llesiant yng Nghymru, Iechyd Cyhoeddus Cymru: Gweithio i Wireddu Dyfodol Iachach i Gymru</p> <p>Ymgyrchoedd sy'n cael eu rhedeg gan sefydliadau o'r trydydd sector e.e. Mind – Amser i Newid Cymru, Cymdeithas Alzheimer – Cynllun Gweithredu Dementia i Gymru.</p> <p>Mae'r enghreifftiau o strategaethau, mentrau ac ymgyrchoedd yn sensitif o ran amser. Mae rhestr o'r strategaethau, y mentrau a'r ymgyrchoedd diweddaraf ar gyfer hybu hawliau unigolion i wella iechyd a llesiant ar gael yn https://www.dysguiechydagofal.cymru/.</p>
<p>3.3 Rhwystrau i gyfranogiad, herio anghydraddoldeb a hybu hawliau unigolion.</p>	<p>Dylai dysgwyr wybod am a deall y rhwystrau i gymryd rhan, herio anghydraddoldeb a hybu hawliau unigolion.</p> <p>Yn cynnwys:</p> <p>Rhwysterau i gyfranogiad:</p> <ul style="list-style-type: none"> • rhwystrau diwylliannol ac ieithyddol: iaith, defnyddio lefel iaith sy'n anhygyrch, argaeledd cyfieithwyr, gwybodaeth mewn fformatau amgen e.e. sain, braille, print bras • rhwystrau amgylcheddol: mynediad priodol i adeiladau, byw mewn ardaloedd pellennig yn bell o wasanaethau, trafnidiaeth hygyrch • rhwystrau ariannol: cost cael mynediad at y gwasanaeth, parcio ceir a thocynnau bws • corfforol: oedran, anabledd, rhyw, nam ar y synhwyr • rhwystrau seicolegol: barn unigolion am wasanaeth, efallai na chafwyd profiadau blaenorol da, ofni'r anhysbys. <p>Dylai dysgwyr wybod a deall pam mae rhwystrau yn dal i fodoli a bod gan unigolion, sefydliadau a Llywodraeth Cymru ran i'w chwarae mewn iechyd a llesiant.</p> <p>Yn cynnwys:</p> <ul style="list-style-type: none"> • problemau hygyrchedd a diffyg integreiddio ac atal e.e. methu â manteisio ar wasanaethau sy'n agos at y cartref neu mewn modd amserol oherwydd rhestrau aros hir • prinder staff yn y gweithlu a hyfforddiant annigonol • cyllid annigonol ar gyfer rhai gwasanaethau, e.e. gwasanaethau iechyd meddwl • darpariaeth annigonol o wasanaethau mewn rhannau penodol o Gymru, loteri cod post e.e. trin anhwylderau bwyta. <p>Herio anghydraddoldeb:</p> <ul style="list-style-type: none"> • herio ymddygiad sy'n gwahaniaethu • myfyrio • adrodd a lleisio pryderon, chwythu'r chwiban. <p>Hybu hawliau unigolion:</p> <ul style="list-style-type: none"> • gwybod beth yw hawliau unigolion • dweud wrth unigolion pa hawliau sydd ganddyn nhw • mynd ati i ddangos ymarfer nad yw'n gwahaniaethu • cadw at safonau a chodau proffesiynol • cynnal dewis a llesiant unigolion • cynnal egwyddorion gofal.

Uned 4: Diploma yn unig

Teitl yr uned:	Deall sut mae cyflyrau cyffredin yn effeithio ar y corff dynol.
ODA:	80
Meysydd cynnwys:	<p>4.1 Mathau o heintiau a'u hachosion, y ffyrdd mae heintiau'n cael eu trosglwyddo a'r cyflyrau dilynol.</p> <p>4.2 Achosion ac effeithiau amrywiaeth o gyflyrau ffisiolegol.</p> <p>4.3 Sut mae cyflyrau cyffredin yn effeithio ar y corff dynol.</p> <p>4.4 Gofal a chymorth wrth fyw gyda chyflyrau a heriau ffisiolegol.</p> <p>4.5 Strategaethau lleihau risgiau y gellir eu gweithredu er mwyn cefnogi iechyd a llesiant.</p>
Trosolwg o'r uned:	<p>Yn yr uned hon, bydd dysgwyr yn meithrin gwybodaeth a dealltwriaeth o gyflyrau cyffredin; y mathau o gyflyrau a'u hachosion, a byddant yn ymchwilio i'r ffordd y gallant effeithio ar y corff dynol, yn ogystal â'r gofal a chymorth sydd ar gael i unigolion sy'n byw gyda chyflyrau ffisiolegol a'r heriau y gallent eu hwynebu.</p> <p>Mae'r uned hon yn adeiladu ar wybodaeth a dealltwriaeth a geir drwy unedau 1-3.</p>
Asesu:	<p>Asesir yr uned hon yn fewnol ar sail un aseiniad gosod. Mae'r aseiniad yn cynnwys ysgrifennu erthygl a llunio ffeithlun ar gyflwr heintus a ffisiolegol penodol ar gyfer cylchgrawn iechyd a gofal cymdeithasol.</p> <p>Dylai dysgwyr dreulio tua 15 awr i gyd yn llunio'r dystiolaeth ar gyfer yr asesiad hwn, gan gwblhau'r gwaith o dan oruchwyliaeth yn y ganolfan.</p> <p>Mae'r aseiniad yn seiliedig ar dasgau penodol ac ysgogiadau ategol sydd ar gael i ganolfannau o wefan ddiogel CBAC ar ddydd Llun cyntaf mis Mawrth bob blwyddyn (o 2021 ymlaen).</p> <p>Bydd ysgogiad yr asesiad di-arholiad hwn yn newid bob blwyddyn. Bydd y dasg yn aros yr un fath.</p> <p>Mae'r asesiad hwn yn cyfrannu 10% at radd gyffredinol y cymhwyster ar gyfer y diploma. Gellir asesu'r holl gynnwys drwy unrhyw un o'r tri amcan asesu.</p>
Meithrin sgiliau:	<p>Rhagwelir y bydd astudio'r uned hon yn creu cyfleoedd ar gyfer datblygu sgiliau.</p> <p>Nodir enghreifftiau o gyfleoedd o'r fath isod:</p> <ul style="list-style-type: none"> • cyfathrebu a llythrennedd: wrth ysgrifennu eu haseiniad • rhifedd: dehongli data ar anhwylderau ffisiolegol • cymhwysedd digidol: drwy ymchwil unigol ar-lein i gysyniadau allweddol yr uned • cynllunio a threfnu: wrth gynllunio eu haseiniad

- **meddwl yn feirniadol a datrys problemau:** wrth ymchwilio i glefyd ffisiolegol
- **creadigrwydd ac arloesedd:** wrth ddylunio a chyflwyno ffeithlun
- **effeithiolrwydd personol:** wrth baratoi ar gyfer asesiad.

Uned 4: Deall sut mae cyflyrau cyffredin yn effeithio ar y corff dynol.	
Cynnwys	Ymhelaethu
4.1 Mathau o heintiau a'u hachosion, y ffyrdd mae heintiau'n eu trosglwyddo a'r cyflyrau dilynol.	<p>Dylai dysgwyr wybod a deall bod haint yn cael ei achosi pan fydd organeb estron yn ymledu i feinweoedd y corff a bod sawl math gwahanol o haint.</p> <p>Yn cynnwys:</p> <ul style="list-style-type: none"> • cyflwr heintus: cyflwr yw hwn a achosir gan ficro-organeb. Gall fod yn drosglwyddadwy neu'n anhrosglwyddadwy • cyflwr anhrosglwyddadwy: cyflwr yw hwn nad yw'n cael ei drosglwyddo'n uniongyrchol o un unigolyn i'r llall • cyflwr trosglwyddadwy: clefyd sy'n cael ei drosglwyddo o un unigolyn i'r llall. <p>Dylai dysgwyr wybod a deall y mathau gwahanol o heintiau a bod symptomau haint yn dibynnu ar yr organeb sy'n gyfrifol yn ogystal â safle'r haint.</p> <p>Yn cynnwys:</p> <ul style="list-style-type: none"> • mathau o heintiau a'u hachosion: <ul style="list-style-type: none"> • bacterol e.e. clefyd Lyme, llid yr ymennydd, niwmonia, twbercwlosis (TB) • ffyngol e.e. tarwden, heintiau yn y llygaid a'r ewinedd • firol e.e. y ffliw, gastroenteritis, brech yr ieir, twymyn y chwarennau • protozoan e.e. toxoplasmosis, malaria • parasitig e.e. llyngyr, gwiddon a llau • prion e.e. clefyd niwroddirwyol • haint systemig: haint sy'n cael ei achosi'n bennaf gan firws neu facteria sy'n lledaenu drwy systemau'r corff. Gall yr arwyddion a'r symptomau cyffredin gynnwys y canlynol: twymyn ac iasau, tymheredd corff annormal, pwls cyflym, anadlu'n gyflym. Nid yw'r rhestr hon yn gynhwysfawr. Nid yw heintiau systemig yn fwy difrifol na heintiau lleol o reidrwydd. Yn hytrach, maent yn effeithio ar gyfran fwy o'r corff. Mae haint bacteriol systemig yn cael ei alw'n sepsis weithiau. Nid yw'n drosglwyddadwy ond fel arfer mae'r pathogenau sy'n achosi sepsis yn drosglwyddadwy • haint lleol: mae haint lleol yn cael ei hachosi'n bennaf gan facteria neu firws lle mae'r symptomau wedi'u cyfyngu i un ardal. Gall yr arwyddion a'r symptomau cyffredin gynnwys y canlynol: gwres, chwyddo, poen (mewn rhan benodol o'r corff), nid yw'r rhestr hon yn gynhwysfawr • gellir dioddef niwed tymor hir ar ôl dal haint systemig neu leol a all olygu y bydd angen gofal a chymorth e.e. clefyd Lyme, llid yr ymennydd, malaria. <p>Dylai dysgwyr wybod a deall am y cylch trosglwyddo ar gyfer heintiau a sut maent yn dod mewn i'r corff.</p> <p>Yn cynnwys:</p> <ul style="list-style-type: none"> • cael eu trosglwyddo yn yr aer • cael eu hamlyncu • drwy hylifau'r corff • cael eu trosglwyddo gan gludwyr • cael eu trosglwyddo mewn dŵr.

<p>4.2 Achosion ac effeithiau amrywiaeth o gyflyrau ffisiolegol.</p>	<p>Dylai dysgwyr wybod am a deall achosion ac effeithiau amrywiaeth o gyflyrau ffisiolegol.</p> <p>Yn cynnwys:</p> <p>Cyflwr ffisiolegol yw pan fydd diffyg o ran gweithrediad yr organau yn y corff a bydd hyn yn achosi symptomau a all arwain at salwch.</p> <p>Enghreifftiau o achosion o gyflyrau ffisiolegol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • y broses heneiddio e.e. dementia, osteoarthritis • diffyg maetholion e.e. anaemia, y llech • amgylchedd/dewisiadau ffordd o fyw e.e. clefyd yr afu/iau sy'n gysylltiedig ag alcohol, diabetes math 2 • etifeddol e.e. nychdod cyhyrol, ffibrosis cystig • anaf adeg geni e.e. parllys yr ymennydd. <p>Dylai dysgwyr wybod am yr effeithiau y gall cyflyrau ffisiolegol eu cael ar unigolion a'r effaith ar weithgareddau bywyd bob dydd, a deall yr effeithiau hynny.</p> <p>Yn cynnwys:</p> <ul style="list-style-type: none"> • effaith ar iechyd meddwl ac iechyd emosiynol yr unigolyn, ei deulu, ei ffrindiau a'i gylch ehangach • cyflogaeth • symudedd • cymeriant maethol • hylendid personol • effaith seicolegol • rhyngweithio cymdeithasol.
--	---

<p>4.3 Sut mae cyflyrau cyffredin yn effeithio ar y corff dynol.</p>	<p>Dylai dysgwyr wybod am a deall y cyflyrau cyffredin a geir yng Nghymru ac effaith y rhain ar y corff dynol.</p> <p>Yn cynnwys: Cyflyrau cyffredin:</p> <ul style="list-style-type: none"> • yn effeithio ar y system gardiofasgwlar e.e. clefyd coronaidd y galon, angina, arhythmia, strôc • yn effeithio ar y system resbiradol e.e. asthma, clefyd rhwystrol cronig yr ysgyfaint (COPD) • alergeddau • canser • diabetes • ffliw • y frech goch • llid yr ymennydd • MRSA • clwy'r pennau (mumps) • norofirws • twbercwlosis (TB) • y pas (whooping cough). <p>Effaith</p> <ul style="list-style-type: none"> • arwyddion a symptomau • effeithiau tymor hir/tymor byr • effaith fach/mawr ar fyw o ddydd i ddydd • anghenion gofal/cefnogaeth ar gyfer yr unigolyn, ei deulu, ei ffrindiau a'i gylch ehangach.
<p>4.4 Gofal a chymorth wrth fyw gyda chyflyrau a heriau ffisiolegol.</p>	<p>Dylai dysgwyr wybod am a deall anghenion gofal a chymorth unigolion wrth fyw gyda chyflyrau a heriau ffisiolegol.</p> <p>Yn cynnwys:</p> <ul style="list-style-type: none"> • asedau a chryfderau • rhoi diagnosis o'r cyflwr a'i fonitro • asesu anghenion gofal a chymorth er mwyn adnabod canlyniadau llesiant personol • ymyriadau, gofal, cefnogaeth a chynghor er mwyn gwella iechyd a llesiant • cefnogi unigolion â thasgau byw o ddydd i ddydd • gofal seibiant • rhaglenni adsefydlu. <p>Dylai dysgwyr wybod am a deall y modelau gwahanol o iechyd a llesiant.</p> <p>Yn cynnwys:</p> <ul style="list-style-type: none"> • model cymdeithasol: awgrymu bod pobl yn cael eu hallgáu gan rwystrau mewn cymdeithas, nid gan eu hiechyd, nam na'r hyn sy'n eu gwneud yn wahanol. Gall rhwystrau fod yn gorfforol e.e. adeiladau ddim yn cynnwys toiledau hygyrch neu gellir eu hachosi gan agweddau unigolion at wahaniaeth e.e. tybio na all unigolion sy'n byw ag anabledau wneud rhai pethau. Mae'r model cymdeithasol yn ein helpu i gydnabod y rhwystrau sy'n gwneud bywyd yn fwy anodd i bobl. Mae dileu'r rhwystrau hyn yn creu cydraddoldeb ac yn cynnig mwy o annibyniaeth, rheolaeth a dewis i bobl o ran eu hiechyd a'u llesiant

	<ul style="list-style-type: none"> • model meddygol: tybio bod salwch neu afiechyd yn bodoli. Mae'n pwysleisio diagnosis clinigol ac ymyrraeth feddygol wrth drin afiechyd neu ei symptomau • model bioseicogymdeithasol: ymgorffori dulliau rhyngweithio rhwng ffactorau biolegol, seicolegol a chymdeithasol er mwyn helpu i benderfynu pam mae anhwylder ar unigolyn o bosibl.
<p>4.5 Strategaethau lleihau risgiau y gallir eu gweithredu er mwyn cefnogi iechyd a llesiant.</p>	<p>Dylai dysgwyr wybod am a deall y prif fentrau a strategaethau hybu iechyd presennol y gallir eu gweithredu er mwyn cefnogi iechyd a llesiant yn unol â deddfwriaeth bresennol.</p> <p>Yn cynnwys:</p> <ul style="list-style-type: none"> • cynyddu ymwybyddiaeth y cyhoedd o wasanaethau, gofal a chymorth sydd ar gael yn lleol ac yn genedlaethol yng Nghymru • gwybodaeth am fentrau a strategaethau hybu iechyd presennol yng Nghymru • dull gweithredu person-ganolog tuag at bob math o ofal a chymorth – cymryd risgiau mewn ffordd gadarnhaol • clinigau iechyd rhywiol • cefnogaeth camddefnyddio sylweddau • cefnogi unigolion i oresgyn rhwystrau er mwyn cefnogi iechyd a llesiant i gynnwys model sy'n seiliedig ar gryfderau a gofal sy'n canolbwyntio ar ganlyniadau. <p>Mae rhestr o'r strategaethau a'r mentrau diweddaraf sy'n berthnasol i'r cymhwyster hwn ar gael yn https://www.dysguiechydagofal.cymru/.</p>

Uned 5: Diploma yn unig

Teitl yr uned:	Cefnogi unigolion sydd mewn perygl i gyflawni'r canlyniadau maen nhw'n dymuno eu cael.
ODA:	180
Meysydd cynnwys:	<p>5.1 Ffactorau a allai gyfrannu at roi unigolion mewn perygl o gael eu cam-drin a'u hesgeuluso.</p> <p>5.2 Ffactorau a all effeithio ar hawliau unigolion sydd mewn perygl yn y sector iechyd a gofal cymdeithasol.</p> <p>5.3 Gofynion deddfwriaeth, rheoliadau a chodau ymddygiad/ymarfer ar gyfer diogelu ac amddiffyn unigolion sydd mewn perygl yng Nghymru a'r DU.</p> <p>5.4 Dulliau o sicrhau hawliau unigolion sydd mewn perygl yn y sector iechyd a gofal cymdeithasol.</p> <p>5.5 Sut y gall gweithwyr unigol a'r gwasanaethau a ddarperir ganddynt hybu cynhwysiant.</p>
Trosolwg o'r uned:	<p>Yn yr uned hon, bydd dysgwyr yn meithrin gwybodaeth a dealltwriaeth o'r ffactorau a allai gyfrannu at roi unigolion mewn perygl o gael eu cam-drin a'u hesgeuluso, gofynion deddfwriaeth, rheoliadau a chodau ymddygiad ac ymarfer ar gyfer diogelu ac amddiffyn unigolion sydd mewn perygl yn y sector iechyd a gofal cymdeithasol a dulliau o sicrhau hawliau unigolion.</p> <p>Mae'r uned hon yn adeiladu ar wybodaeth a dealltwriaeth a geir drwy uned 3.</p>
Asesu:	<p>Asesir yr uned hon yn allanol drwy arholiad ysgrifenedig neu ar sgrin sy'n cynnwys amrywiaeth o fathau o gwestiynau i asesu holl gynnwys yr uned mewn perthynas â chefnogi unigolion sydd mewn perygl i gyflawni'r canlyniadau maen nhw'n dymuno eu cael. Mae hyn yn cyfrannu at 25% o radd cymhwyster cyffredinol y diploma. Mae pob cwestiwn yn orfodol. Gellir asesu'r holl gynnwys drwy unrhyw un o'r tri amcan asesu.</p>
Meithrin sgiliau:	<p>Rhagwelir y bydd astudio'r uned hon yn creu cyfleoedd ar gyfer datblygu sgiliau.</p> <p>Nodir enghreifftiau o gyfleoedd o'r fath isod:</p> <ul style="list-style-type: none"> • cyfathrebu a llythrennedd: wrth baratoi ar gyfer asesiad • rhifedd: drwy ddehongli data • cynllunio a threfnu: wrth baratoi ar gyfer yr asesiad. • meddwl yn feirniadol a datrys problemau: wrth ystyried dulliau a ddefnyddir wrth ddiogelu hawliau unigolion mewn iechyd a gofal cymdeithasol • effeithiolrwydd personol: wrth baratoi ar gyfer asesiad.

Uned 5: Cefnogi unigolion sydd mewn perygl i gyflawni'r canlyniadau maen nhw'n dymuno eu cael.	
Cynnwys	Ymhelaethu
5.1 Ffactorau a allai gyfrannu at roi unigolion mewn perygl o gael eu cam-drin a'u hesgeuluso.	<p>Dylai dysgwyr wybod am a deall y ffactorau a allai gyfrannu at roi unigolion mewn perygl o gael eu cam-drin a'u hesgeuluso.</p> <p>Yn cynnwys:</p> <ul style="list-style-type: none"> • straen gofalwyr: e.e. rhwystredigaeth, teimlo dan bwysau ac yn methu ymdopi, diffyg gofal seibiant, newid mewn sefyllfa ariannol • dibyniaeth: e.e. plant, unigolion hŷn, unigolion sy'n byw ag anableddau (yn cynnwys anableddau dysgu a namau gwybyddol) yn aml yn fwy agored i niwed am eu bod yn dibynnu ar eraill neu'n dibynnu arnynt i gael gofal a chymorth • anghydfod teuluol: e.e. efallai y bydd unigolion sydd wedi wynebu camdriniaeth/trais domestig yn credu bod yr ymddygiad hwn yn dderbyniol • ynysu: e.e. allgáu cymdeithasol, methu â manteisio ar rwydweithiau cefnogi, diffyg mynediad i wybodaeth, eiriolaeth a chefnogaeth mewn perthynas â sut y gellir eu hamddiffyn • cyflyrau meddygol/seicolegol: e.e. afiechyd meddwl, lefelau isel o hunanhyder a hunan-barch, anawsterau cyfathrebu • gallai ffactorau eraill gynnwys: credoau crefyddol/hil/cyfeiriadedd rhywiol/gwahaniaethau, safle yn y teulu/gwneud bwch dihangol, diffyg ymwybyddiaeth, hyfforddiant neu fonitro gweithwyr i sylwi ar neu ddelio gyda materion diogelu.
5.2 Ffactorau a all effeithio ar hawliau unigolion sydd mewn perygl yn y sector iechyd a gofal cymdeithasol.	<p>Dylai dysgwyr wybod am a deall y ffactorau a all effeithio ar hawliau unigolion sydd mewn perygl yn y sector iechyd a gofal cymdeithasol.</p> <p>Yn cynnwys:</p> <ul style="list-style-type: none"> • oedran yr unigolyn a'i ddealltwriaeth o'i hawliau fel unigolyn • agweddau unigolion sy'n gweithio mewn lleoliadau sy'n hybu gofal person-ganolog. • darpariaeth adnoddau: e.e. gweithwyr, clinigau, cartrefi gofal, canolfannau gofal dydd, cludiant i apwyntiadau • y gallu i ddeall gwybodaeth neu i wneud penderfyniad • y gallu i gyfathrebu • mewnbwn teulu a gofalwyr a'u hymwybyddiaeth o hawliau'r unigolion • teimlo'n ynysig • materion sy'n ymwneud â phan fydd hawliau'r unigolyn a safbwyntiau'r teuluoedd/gofalwyr yn gwrthdaro • diffyg eiriolaeth • nodweddion personol unigolion sy'n cael mynediad at ofal a chymorth person-ganolog sy'n canolbwyntio ar ganlyniadau • cydnabod bod gan ofalwyr yr hawl i gael eu cefnogi • gwasanaethau cefnogi i ofalwyr ifanc.

<p>5.3 Gofynion deddfwriaeth, rheoleiddio a chodau ymddygiad/ymarfer ar gyfer diogelu ac amddiffyn unigolion sydd mewn perygl yng Nghymru a'r DU.</p>	<p>Dylai dysgwyr wybod am ofynion deddfwriaeth, rheoleiddio a chodau ymarfer/ymddygiad ar gyfer diogelu ac amddiffyn unigolion sydd mewn perygl yng Nghymru a'r DU a meddu ar ddealltwriaeth sylfaenol o'r gofynion hynny.</p> <p>Dylai dysgwyr wybod am a deall y Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 a'r Ddeddf Plant (2004).</p> <p>Yn cynnwys rôl:</p> <p>Y Bwrdd Diogelu Annibynnol Cenedlaethol: sefydlwyd o ganlyniad i Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014. Mae gan y Bwrdd Diogelu Annibynnol Cenedlaethol dair prif ddyletswydd:</p> <ul style="list-style-type: none"> • rhoi cefnogaeth a chyngor i fyrdau diogelu gan sicrhau eu bod yn effeithiol • cynnig argymhellion i Lywodraeth Cymru ynghylch sut y gellid gwella trefniadau • adrodd ar effeithiolrwydd trefniadau i ddiogelu plant ac oedolion yng Nghymru. <p>Bwrdd Diogelu Rhanbarthol: yn cynnwys Byrddau Diogelu Plant a Byrddau Diogelu Oedolion yn rhan ohonyn nhw.</p> <p>Bwrdd Diogelu Plant (BDP): corff amlasiantaethol yw hwn i hybu llesiant plant a gafodd ei sefydlu dan Ran 7 y Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014.</p> <p>Amcanion yw gwneud y canlynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • amddiffyn y plant yn ei ardal sy'n profi, neu mewn perygl o gael eu cam-drin, eu hesgeuluso neu o gael eu niweidio mewn ffyrdd eraill • atal plant yn ei ardal rhag bod mewn perygl o gael eu cam-drin, eu hesgeuluso neu o gael eu niweidio mewn ffyrdd eraill. <p>Bwrdd Diogelu Oedolion (SAB): partneriaeth amlasiantaethol yw hon i hybu llesiant oedolion a gafodd ei sefydlu dan Ran 7 y Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014.</p> <p>Amcanion yw gwneud y canlynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • amddiffyn oedolion yn ei ardal sydd ag anghenion gofal a chymorth (p'un a yw'r awdurdod lleol yn bodloni'r anghenion hynny ai peidio) sy'n profi neu mewn perygl o gael eu cam-drin neu eu hesgeuluso • atal oedolion sydd ag anghenion gofal a chymorth rhag bod mewn perygl o gael eu cam-drin neu eu hesgeuluso. <p>Dylai fod gan ddysgwyr ymwybyddiaeth sylfaenol o ddiogelu a gwybod beth, pa bryd a sut i roi gwybod am bryderon yn ymwneud â phlant ac oedolion mewn perygl.</p> <p>Dylai dysgwyr wybod a deall dogfennau statudol yn ymwneud â diogelu.</p> <p>Yn cynnwys:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gweithio gyda'n Gilydd i Ddiogelu Pobl: Cyfrol 1 – Cyflwyniad a Throsolwg • Gweithio gyda'n Gilydd i Ddiogelu Pobl: Cyfrol 5 – Ymdrin ag Achosion Unigol i Amddiffyn Plant sy'n Wynebu Risg • Gweithio gyda'n Gilydd i Ddiogelu Pobl: Cyfrol 6 – Ymdrin ag Achosion Unigol i Amddiffyn Oedolion sy'n Wynebu Risg.
<p>5.4 Dulliau o sicrhau hawliau unigolion sydd mewn perygl yn y sector iechyd a gofal cymdeithasol.</p>	<p>Dylai dysgwyr wybod am a deall arferion a dulliau ar gyfer sicrhau hawliau unigolion sydd mewn perygl yn y sector iechyd a gofal cymdeithasol.</p> <p>Arferion a all ddiogelu unigolion yn cynnwys:</p> <ul style="list-style-type: none"> • meithrin cydberthynas ag unigolion • sicrhau bod pob unigolyn yn teimlo bod ganddo lais, dewis a rheolaeth

	<ul style="list-style-type: none"> • sicrhau bod pob darn o ddeddfwriaeth a chod ymarfer yn cael ei roi ar waith a'i ddilyn a'r canlyniadau os na lwyddir i wneud hynny • darparu amgylchedd diogel. <p>Dulliau yn cynnwys:</p> <ul style="list-style-type: none"> • gwybodaeth, ymwybyddiaeth a hyfforddiant ar ddiogelu i weithwyr proffesiynol ac unrhyw bobl eraill a allai weld tystiolaeth neu gael datgeliadau e.e. gyrwyr tacsi ysgolion arbennig • cyfranogiad gweithredol: ffordd o weithio sy'n cefnogi hawl unigolyn i gymryd rhan yn y gweithgareddau a pherthnasoedd bywyd pob dydd mor annibynnol â phosibl • eiriolaeth: mae eiriolwyr yn hysbysu unigolion o'u hawliau, maent yn eu cefnogi i fynegi eu barn a sicrhau bod eu llais yn cael ei glywed • grymuso: annog unigolyn i fod yn fwy rhagweithiol mewn perthynas â'i iechyd ac wrth wneud penderfyniadau am ofal a chymorth • egwyddorion gofal: disgrifio'r ffordd y dylai gweithwyr iechyd a gofal cymdeithasol ymddwyn tuag at unigolion yn eu gofal er mwyn sicrhau bod gan yr unigolyn yr hawl i ddewis, urddas a pharch • deddfwriaeth: sicrhau bod hawliau unigolion yn cael eu cynnal • gofal personol: nodi'r hyn sydd bwysicaf i unigolyn iddo gael bywyd da a sicrhau bod y gofal a'r cymorth mae'n eu cael yn sicrhau bod ei ganlyniadau'n cael eu cyflawni • llywodraethu: dyma'r broses a ddefnyddir gan y sector iechyd a gofal cymdeithasol i sicrhau y darperir gwasanaethau o safon ac i hybu canlyniadau da i unigolion sy'n defnyddio'r gwasanaeth. Mae Arolygiaeth Gofal Cymru ac Arolygiaeth Gofal Iechyd Cymru yn monitro gwasanaethau er mwyn sicrhau bod pobl yng Nghymru yn cael gofal o safon.
<p>5.5 Sut y gall gweithwyr unigol a'r gwasanaethau a ddarperir ganddynt hybu cynhwysiant.</p>	<p>Dylai dysgwyr wybod a deall sut y gall gweithwyr unigol a'r gwasanaethau a ddarperir ganddynt hybu cynhwysiant.</p> <p>Yn cynnwys:</p> <ul style="list-style-type: none"> • arddangos egwyddorion gofal/ffyrdd o weithio y cytunwyd arnynt • adeiladu ar unrhyw ymarfer da presennol y gallent fod yn ymwybodol ohono • sicrhau bod dulliau cyfathrebu bob amser yn glir ac yn yr iaith a'r fformat o ddewis • sicrhau nad oes: <ul style="list-style-type: none"> • gwahaniaethu drwy gysylltiad: h.y. cysylltiad unigolyn ag unigolyn arall sy'n perthyn i grŵp gwarchoddedig perthnasol fel: oedran, anabledd, ailibennu rhywedd, hil, crefydd neu gred, rhyw a chyfeiriadedd rhywiol • gwahaniaethu drwy ganfyddiad: h.y. gwahaniaethu yn erbyn rhywun oherwydd canfyddiad ar gam bod ganddo nodwedd warchoddedig • aflonyddwch: h.y. pwysau ymosodol neu fygythiad • herio unrhyw ymarfer gwahaniaethol a hybu ymarfer cynhwysol • mynediad teg drwy sicrhau cyfleoedd cyfartal a phriodol i bawb/heb fabwysiadu un dull i bawb/gwneud addasiadau rhesymol fel y bo'n briodol • mabwysiadu agwedd a dull da mewn perthynas â chefnogi unigolion i sicrhau nad ydyn nhw'n cael eu hallgáu neu eu hynysu • gwybod pryd mae'n briodol i 'chwythu'r chwiban' • gwrandao ar unigolion er mwyn sicrhau eu bod bob amser yn cael llais • cefnogi amrywiaeth drwy dderbyn a chroesawu yr hyn sy'n gwneud unigolyn yn wahanol drwy weithio mewn ffyrdd nad ydynt yn barnu • trin pob unigolyn mewn ffordd unigryw, gydag urddas a pharch.

Uned 6: Diploma yn unig

Teitl yr uned:	Gweithio yn y Sector Iechyd a Gofal Cymdeithasol.
ODA:	100
Meysydd cynnwys:	<p>6.1 Rolau swyddi, cymwysterau a sgiliau y mae eu hangen ar weithwyr iechyd a gofal cymdeithasol.</p> <p>6.2 Rôl dulliau cyfathrebu effeithiol, cydgynhyrchu, cydweithredu, gwaith tîm a phroffesiynoldeb yn y sector gofal.</p> <p>6.3 Sut mae codau ymddygiad/ymarfer yn cael eu dilyn a'u cymhwyso mewn lleoliadau iechyd a gofal cymdeithasol.</p> <p>6.4 Rôl cyflogwyr wrth hybu ac amddiffyn hawliau'r unigolyn.</p> <p>6.5 Diogelu wrth ymarfer.</p> <p>6.6 Sut y defnyddir dulliau mewn lleoliadau i fodloni anghenion a gofynion unigolion.</p> <p>6.7 Sut mae deddfwriaeth Cymru yn effeithio ar ymarfer mewn lleoliadau iechyd a gofal cymdeithasol</p> <p>6.8 Rôl myfyrio mewn lleoliadau gofal.</p> <p>Argymhellir yn gryf bod athrawon yn addysgu meysydd pwnc 6.3 a 6.7 mewn modd cyfannol.</p>
Trosolwg o'r uned:	<p>Yn yr uned hon, bydd dysgwyr yn adeiladu ar eu gwybodaeth a'u dealltwriaeth o weithio yn y sector iechyd a gofal cymdeithasol drwy addysgu yn yr ystafell ddosbarth a thrwy ddulliau ymgysylltu gorfodol â'r sector (isafswm o 100 awr, y mae'n rhaid iddynt gynnwys 60 awr o leoliad gwaith). Bydd angen i ddysgwyr gadw dyddiadur myfyriol o'u profiadau.</p> <p>Noder bod y cynnwys yn 6.1 yn adeiladu ar y wybodaeth a feithriniwyd drwy uned 1.1.</p> <p>Anogir canolfannau i sicrhau, lle y bo'n bosibl, bod dysgwyr yn cael profiad o ddau leoliad o leiaf yn ystod y cyfnod ymgysylltu â'r sector.</p>
Asesu:	<p>Asesir yr uned hon drwy ddau aseiniad a osodir gan CBAC yn seiliedig ar gyfnod ymgysylltu â'r sector y dysgwyr. Gofynnir i ddysgwyr ymchwilio i leoliad/gwasanaeth sy'n darparu gwasanaethau iechyd a gofal cymdeithasol yng Nghymru.</p> <p>Dylai dysgwyr dreulio tua 18 awr i gyd yn llunio'r dystiolaeth ar gyfer yr asesiad hwn, gan gwblhau'r gwaith o dan oruchwyliaeth yn y ganolfan.</p> <p>Hefyd, bydd angen cyflwyno'r dyddiadur myfyriol a'r cofnod ymgysylltu â'r sector o'r lleoliad gwaith i'w cymedroli.</p> <p>Mae'r asesiad hwn yn cyfrannu 15% at radd gyffredinol y cymhwyster ar gyfer y diploma. Gellir asesu'r holl gynnwys drwy unrhyw un o'r tri amcan asesu.</p>
Meithrin sgiliau:	<p>Rhagwelir y bydd astudio'r uned hon yn creu cyfleoedd ar gyfer datblygu sgiliau.</p> <p>Nodir enghreifftiau o gyfleoedd o'r fath isod:</p>

- **cyfathrebu a llythrennedd:** yn eu dyddiadur myfyriol
- **cymhwysedd digidol:** drwy ymchwil unigol ar-lein i gysyniadau allweddol yr uned
- **cynllunio a threfnu:** drwy gynllunio a threfnu eu lleoliad
- **meddwl yn feirniadol a datrys problemau:** wrth gymhwyso egwyddorion a chysyniadau a ddysgir mewn unedau eraill at leoliadau gwaith
- **creadigrwydd ac arloesedd:** yn eu dyddiadur myfyriol
- **effeithiolrwydd personol:** wrth baratoi ar gyfer asesiad.

Uned 6: Gweithio yn y Sector Iechyd a Gofal Cymdeithasol.	
Cynnwys	Ymhelaethu
6.1 Rolau swyddi, cymwysterau a sgiliau y mae eu hangen ar weithwyr iechyd a gofal cymdeithasol.	<p>Dylai dysgwyr wybod am a deall amrywiaeth eang o swyddi yn y sector gofal iechyd a gofal cymdeithasol.</p> <p>Yn cynnwys:</p> <p>Rolau mewn gofal rheng flaen: timau ambiwlans, gweithwyr cefnogi gofal iechyd, gweithwyr gofal, gweithwyr cymdeithasol, meddygaeth, nyrso, Gweithwyr Proffesiynol Perthynol i Iechyd, gweithwyr gweithgareddau, cynorthwyyr personol, gweithwyr adsefydlu</p> <p>Rolau mewn swyddogaethau cefnogi: ystadau a chyfleusterau, gwybodeg iechyd, rheoli, gweinyddu, cyllid, adnoddau dynol a marchnata, cogyddion neu gynorthwyyr cegin, swyddogion cadw tŷ/staff domestig, gyrwyr neu reolwyr trafndiaeth, gweithwyr gwybodaeth cyngor a chymorth.</p> <p>Dylai dysgwyr wybod a deall bod rhai rolau proffesiynol yn cael eu rheoleiddio a bod yn rhaid i weithwyr wneud y canlynol er mwyn gallu ymarfer:</p> <ul style="list-style-type: none"> • cofrestru â chorff rheoleiddio • meddu ar gymwysterau perthnasol a allai gynnwys gradd neu ddiploma israddedig. <p>Dylai dysgwyr wybod a deall y canlynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • bod sgiliau swydd-benodol yn cynnwys y galluoedd hynny sy'n golygu y gall unigolyn gyflawni swydd benodol mewn ffordd gymwys • y sgiliau y mae eu hangen er mwyn cyflawni o leiaf dwy swydd yn y sector iechyd a gofal cymdeithasol. <p>Adnoddau/ffynonellau gwybodaeth yn cynnwys:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gyrfa Cymru www.gyrfacymru.com • Gwefan GIG Cymru https://http://www.weds.wales.nhs.uk/gyrfaoedd-gig-cymru • Fframwaith Cymhwyster Gofal Cymdeithasol Cymru https://gofalcymdeithasol.cymru/gyrfaoedd.

<p>6.2 Rôl cyfathrebu effeithiol, cydgynhyrchu, cydweithredu, gwaith tîm a phroffesiynoldeb yn y sector gofal.</p>	<p>Dylai dysgwyr wybod am a deall rôl cyfathrebu effeithiol, cydgynhyrchu, cydweithredu, gwaith tîm a phroffesiynoldeb yn y sector gofal, a gallu rhoi enghreifftiau o'r ffordd y mae hyn wedi cael ei ddangos wrth iddynt ymgysylltu â'r sector.</p> <p>Yn cynnwys:</p> <ul style="list-style-type: none"> • cyfathrebu effeithiol a'i rôl o ran darparu gofal a chymorth o ansawdd er mwyn gwella canlyniadau llesiant ar gyfer unigolion. Disgwylir i weithwyr gofal gyfathrebu'n effeithiol ag unigolion er mwyn penderfynu ar eu hanghenion gofal a chymorth a datrys unrhyw broblemau mewn modd rhagweithiol • cydgynhyrchu yw un o brif egwyddorion y Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014. Mae'n golygu cydweithio ag unigolion a chynnwys yr unigolyn ei hun, ei deulu, ffrindiau a gofalmwyr er mwyn sicrhau bod y gofal a'r cymorth maen nhw'n eu derbyn y gorau y gall fod • cydweithredu yw sail llwyddiant mewn unrhyw dîm. Pan fydd darparwyr iechyd a gofal cymdeithasol yn gweithio ar y cyd, mae canlyniadau unigol ac ansawdd eu gofal yn tueddu i wella • mae gwaith tîm yn y sector iechyd a gofal cymdeithasol yn dod â phobl sydd â sgiliau, agweddu a doniau gwahanol ynghyd er mwyn darparu'r gofal a'r driniaeth orau posibl i unigolion • mae proffesiynoldeb yn y sector iechyd a gofal cymdeithasol yn ddisgwyliedig gan unigolion sy'n cael gofal a chymorth. <p>Dylai dysgwyr wybod a deall bod cyfathrebu effeithiol, cydgynhyrchu, cydweithredu, gwaith tîm a phroffesiynoldeb yn cefnogi'r canlynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • safon uchel o ofal a chymorth sy'n canolbwyntio ar ganlyniadau • gwasanaeth di-dor rhwng pob math o ofal a chymorth sy'n canolbwyntio ar ganlyniadau • amgylcheddau gwaith gwell i staff ac unigolion sy'n cael mynediad at ofal a chymorth, yn cynnwys y model cydgynhyrchu • profiad gwell i ofalmwyr a theuluoedd unrhyw unigolion sy'n cael mynediad at ofal a chymorth person-ganolog. • diogelwch personol unigolion ac atal camgymeriadau rhag digwydd • gwaith tîm llwyddiannus ac effeithlon.
--	--

<p>6.3 Sut mae codau ymddygiad/ymarfer yn cael eu dilyn a'u cymhwyso mewn lleoliadau iechyd a gofal cymdeithasol.</p>	<p>Dylai dysgwyr wybod a ddeall pam a sut mae rheoleiddio'r gweithlu a'r codau ymddygiad/ymarfer yn cael eu dilyn a'u cymhwyso mewn lleoliadau iechyd a gofal cymdeithasol.</p> <p>Yn cynnwys:</p> <p>Codau ymddygiad ac ymarfer proffesiynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cod Ymarfer Proffesiynol Gofal Cymdeithasol • Y Gweithiwr Gofal Plant Preswyl: canllawiau ymarfer ar gyfer gweithwyr gofal plant preswyl sydd wedi cofrestru gyda Gofal Cymdeithasol Cymru • Safonau'r Cyngor Proffesiynau Iechyd a Gofal • Y Cod Ymarfer Gofal Cymdeithasol i Gyflogwyr • Cod Ymddygiad GIG Cymru ar gyfer Gweithwyr Cymorth Gofal Iechyd yng Nghymru, (heb ei reoleiddio ar hyn o bryd) • Y Cod Ymarfer i Gyflogwyr GIG Cymru (heb ei reoleiddio ar hyn o bryd) • Canllawiau ymarfer ar gyfer gweithwyr gofal cymdeithasol sydd wedi'u cofrestru â Gofal Cymdeithasol Cymru <p>Sut mae codau ymddygiad/ymarfer yn cael eu dilyn a'u cymhwyso drwy'r canlynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • dulliau cyfathrebu â phob aelod o staff • hyfforddiant er mwyn sicrhau bod y cod yn cael ei ddeall • ymarfer a dulliau hyrwyddo gan y rheolwyr • goruchwylio a rheoli perfformiad • cwynion a gwasanaethau ategol • ymrestru a rheoleiddio'r gweithlu: ymchwiliadau ac achosion ffitrwydd i ymarfer • gwasanaethau rheoleiddio ac arolygu wrth arolygu codau ymarfer/ymddygiad. <p>Dylai dysgwyr wybod am a deall rôl a phwrpas cyrff proffesiynol a buddion aelodaeth i weithwyr gofal proffesiynol.</p> <p>Yn cynnwys:</p> <ul style="list-style-type: none"> • cyrff proffesiynol e.e. Cymdeithas Feddygol Prydain (BMA), y Coleg Nyrso Brenhinol (RCN), Cymdeithas Gweithwyr Cymdeithasol Prydain (BASW) • hybu safonau proffesiynol o ymarfer a moeseg • darparu gwybodaeth a chynghor • amddiffyn a chefnogi gweithwyr • cynnig cyfleoedd i aelodau rwydweithio • cyhoeddi dyddiaduron proffesiynol • darparu cyfleoedd datblygu gyrfa. <p>Dylai dysgwyr wybod am a deall pwrpas undebau llafur a buddiannau aelodaeth i weithwyr gofal.</p> <p>Yn cynnwys:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pam eu bod yn bodoli e.e. er mwyn darparu gwell amodau gwaith i'w haelodau • eu nod e.e. amddiffyn a gwella cyflog ac amodau cyflogaeth cyflogeion.
---	--

<p>6.4 Rôl cyflogwyr wrth hybu ac amddiffyn hawliau'r cyflogai.</p>	<p>Dylai dysgwyr wybod am rôl cyflogwyr wrth hybu ac amddiffyn hawliau'r unigolion sy'n defnyddio gwasanaethau a'r cyflogeion sy'n gweithio yn y sector iechyd a gofal cymdeithasol a deall y rôl honno.</p> <p>Yn cynnwys:</p> <p>Sut mae gofynion y ddeddfwriaeth yn cael eu bodloni drwy bolisiâu, gweithdrefnau a strategaethau gan gyfeirio at y canlynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • hawliau cyflogaeth sylfaenol: isafswm cyflog/cyflog byw, absenoldeb a thâl salwch, absenoldeb a thâl gwyliau, hawliau gweithwyr rhan amser • materion sy'n ymwneud â gwahaniaethu: deall sut i adnabod a herio achosion o wahaniaethu ac aflonyddu (Deddf Cydraddoldeb 2010) • iechyd a diogelwch: egwyddorion sylfaenol (Deddf Iechyd a Diogelwch yn y Gwaith 2005) • polisiâu, gweithdrefnau, mentrau a strategaethau sy'n effeithio ar iechyd a llesiant, gan gynnwys polisiâu cyfrinachedd a'r cyfryngau cymdeithasol (Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015, y Rheoliad Cyffredinol ar Ddiogelu Data (GDPR)). <p>Dylai dysgwyr wybod a deall bod dyletswydd gofal ar sefydliadau tuag at eu cyflogeion gan ganolbwyntio ar iechyd a llesiant.</p> <p>Yn cynnwys:</p> <ul style="list-style-type: none"> • datblygu diwylliant cefnogol sy'n gyfannol ac yn gynhwysfawr • mynd i'r afael â'r stigma ynghylch cael mynediad at wasanaethau cefnogi.
<p>6.5 Diogelu wrth ymarfer.</p>	<p>Dylai dysgwyr wybod a deall sut y gellir cyflawni prosesau diogelu mewn ymarfer mewn gwahanol leoliadau.</p> <p>Yn cynnwys:</p> <ul style="list-style-type: none"> • sicrhau bod diogelu wrth wraidd pob ymarfer • pwysigrwydd camau recriwtio sy'n seiliedig ar werth a rhoi hyfforddiant sefydlu cadarn i staff • adolygu a diweddarau prosesau a gweithdrefnau yn rheolaidd • gwneud defnydd llawn o wiriadau'r Gwasanaeth Datgelu a Gwahardd mewn lleoliadau • y ffordd y defnyddir adborth gan unigolion mewn amrywiaeth o leoliadau yn unol â pholisiâu Llywodraeth Cymru • sut y gall unigolion sy'n cael mynediad at ddarpariaeth sy'n canolbwyntio ar ganlyniadau fyw heb unrhyw niwed, eu cam-drin a'u hesgeuluso sy'n elfen bwysig o ofal a chymorth o ansawdd uchel • sicrhau systemau cwyno effeithiol • drwy'r ddyletswydd i adrodd (chwythu'r chwiban). <p>Dylai dysgwyr wybod a deall y gallai torri gweithdrefnau a pholisiâu diogelu arwain at y canlynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • cam-drin ac esgeuluso yn achos yr unigolion sy'n cael mynediad at y gofal a'r cymorth • erlyn yr unigolyn sy'n torri'r gweithdrefnau a/neu y sefydliad/lleoliad gofal.

<p>6.6 Sut y defnyddir dulliau mewn lleoliadau i fodloni anghenion a gofynion unigolion.</p>	<p>Dylai dysgwyr wybod a deall sut y gellir defnyddio dulliau gwahanol mewn lleoliadau gofal er mwyn bodloni anghenion a gofynion unigolion.</p> <p>Yn cynnwys:</p> <ul style="list-style-type: none"> • gweithgaredd sy'n seiliedig ar ddulliau: defnyddio stori bywyd a gwaith dwyn i gof gydag oedolion sy'n byw gyda cholli cof neu ddementia • therapi ymddygiad gwybyddol: therapi siarad a ddefnyddir i drin unigolion â gorbryder, iselder a galar • therapi ymddygiadol: edrych ar ymddygiadau penodol a ddysgir a'r ffordd y mae'r amgylchedd yn dylanwadu ar yr ymddygiadau hynny. Gall helpu i drin cyflyrau fel anhwylderau bwyta, hunan-niweidio a chamddefnyddio sylweddau • cefnogi ymddygiad cadarnhaol: gellir ei ddefnyddio pan fydd unigolion yn dangos ymddygiadau heriol.
--	--

<p>6.7 Sut mae deddfwriaeth Cymru yn effeithio ar ymarfer mewn lleoliadau iechyd a gofal cymdeithasol</p>	<p>Dylai dysgwyr wybod a deall sut mae deddfwriaeth, rheoliadau a fframweithiau yng Nghymru yn effeithio ar ymarfer mewn lleoliadau iechyd a gofal cymdeithasol er mwyn cyflawni'r canlyniadau maen nhw'n dymuno eu cael.</p> <p>Yn cynnwys:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Deddf Rheoleiddio ac Arolygu Gofal Cymdeithasol (Cymru) 2016 • Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 • Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011 • Deddf Galluedd Meddyliol 2005. <p>Dylai dysgwyr wybod am a deall y ffordd y mae pob darparwr iechyd a gofal cymdeithasol yng Nghymru yn cael ei arolygu a'i rheoleiddio er mwyn sicrhau bod safonau a chanllawiau proffesiynol yn cael eu dilyn.</p> <p>Arolygiaethau a rheoleiddwyr:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Arolygiaeth Gofal Cymru (AGC); cofrestru, arolygu a gweithredu er mwyn gwella ansawdd a diogelwch gwasanaethau • Arolygiaeth Gofal Iechyd Cymru (AGIC): rheoleiddio ac arolygu gwasanaethau'r GIG a darparwyr gofal iechyd annibynnol yng Nghymru yn erbyn amrywiaeth o safonau, polisiau, canllawiau a rheoliadau • Gofal Cymdeithasol Cymru (GCC): ymrestru gweithwyr. <p>Dylai dysgwyr wybod a deall am fframweithiau arolygu a'r hyn a ddisgwylir gan leoliadau er mwyn dangos bod nodau a chanlyniadau llesiant wedi'u cyflawni'n gadarnhaol.</p> <p>Yn cynnwys:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fframwaith arolygu Arolygiaeth Gofal Cymru • Fframwaith arolygu Arolygiaeth Iechyd Cymru. <p>Dylid annog dysgwyr i edrych ar adroddiadau arolygu gwasanaethau gan eu bod yn ddogfennau cyhoeddus.</p>
<p>6.8 Rôl myfyrio mewn lleoliadau gofal.</p>	<p>Dylai dysgwyr wybod am a deall rôl ymarfer myfyrio/myfyriol rheolaidd mewn lleoliadau gofal.</p> <p>Mae myfyrio ar brosesau, polisiau a gweithdrefnau yn gwella ymarfer drwy sicrhau'r canlynol;</p> <ul style="list-style-type: none"> • bod pob angen unigol yn cael ei bersonoli a'i fodloni • y gall gweithwyr gofal adeiladu ar eu hymarfer a gwella arno a chyfrannu at eu dysgu a'u datblygiad proffesiynol parhaus • bod polisiau, gweithdrefnau a dogfennau yn cael eu diweddarau yn ôl yr angen. <p>Dylai dysgwyr wybod am a deall y ffyrdd gwahanol y cyflawnir ymarfer myfyriol mewn lleoliadau gofal.</p> <p>Yn cynnwys:</p> <ul style="list-style-type: none"> • unigolion yn cynhyrchu dyddiadur myfyriol • cyfarfodydd tîm a thrafodaethau rheolaidd • arsylwadau gan uwch gydweithwyr • arfarniadau, dulliau goruchwylio ac adolygiadau rheoli perfformiad

	<ul style="list-style-type: none"> • ymwybyddiaeth, hunanfyfyrion a'r effaith arnynt eu hunain. <p>Dylai dysgwyr wybod am a deall modelau a damcaniaethau ymarfer myfyriol.</p> <p>Yn cynnwys:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Honey a Mumford – y dysgwr cyntaf yw'r myfyriwr • Kolb – cylch myfyriol • Schon – model myfyrio.
--	--

4 Gofynion Canolfannau

Cymeradwyo canolfannau a chymwysterau

Er mwyn cynnig y cymhwyster, bydd angen i ganolfannau sicrhau bod y ganolfan a'r cymhwyster wedi'u cymeradwyo. Cyfeiriwch at wefan y Consortiwm (www.dysguiechydagofal.cymru) i gael rhagor o wybodaeth. Dylai staff canolfannau sicrhau eu bod yn gyfarwydd â strwythur, cynnwys a gofynion asesu'r cymhwyster cyn cynllunio rhaglen ddysgu ar gyfer y cwrs.

Staff canolfannau

Rhaid i staff sy'n cyflwyno'r cymhwyster hwn ac yn marcio'r asesiad mewnol allu dangos eu bod yn bodloni'r gofynion arbenigedd galwedigaethol canlynol. Dylent:

- fod yn gymwys yn alwedigaethol neu'n hyddysg yn dechnegol yn y maes y maent yn darparu hyfforddiant ynddo, a dylai'r wybodaeth hon fod o leiaf ar yr un lefel â'r hyfforddiant a gyflwynir
- meddu ar brofiad perthnasol diweddar yn y maes penodol y byddant yn ei asesu
- meddu ar brofiad credadwy o ddarparu hyfforddiant.

Bydd y Consortiwm yn darparu hyfforddiant a DPP i staff cyflwyno a rheolwyr canolfannau er mwyn sicrhau bod yr hyfforddiant a'r canllawiau yn gydnaws ar draws y sector. Cyfrifoldeb y ganolfan fydd sicrhau bod staff cyflwyno yn mynychu'r digwyddiadau hyn, fel y bo'n briodol.

5 Cyflwyno, asesu a sicrhau ansawdd y cymwysterau

Gofynion cofrestru dysgwyr

Nid oes unrhyw ofynion cofrestru ar gyfer y cymwysterau hyn. Fodd bynnag, rhaid i ganolfannau sicrhau bod gan ddysgwyr y potensial i ennill y cymwysterau'n llwyddiannus, a'u bod yn cael y cyfle i wneud hynny.

Cyfyngiadau o ran oedran

Mae'r cymwysterau hyn wedi'u cymeradwyo ar gyfer dysgwyr 16 oed a throsodd. Ni all y Consortiwm dderbyn unrhyw ymrestriad ar gyfer dysgwyr o dan 16 oed.

Asesu cychwynnol a sefydlu

Dylid cynnal asesiad cychwynnol o bob dysgwr cyn dechrau ei raglen er mwyn adnabod:

- p'un a oes ganddo unrhyw anghenion penodol o ran hyfforddiant
- unrhyw gefnogaeth ac arweiniad y gall fod ei angen arno wrth weithio tuag at ei gymwysterau
- unrhyw unedau y mae eisoes wedi'u cwblhau, neu gredyd y mae wedi'i gronni sy'n berthnasol i'r cymwysterau
- y math a'r lefel briodol o gymwysterau.

Argymhellir gennym y dylai canolfannau gynnig rhaglen sefydlu er mwyn sicrhau bod y dysgwyr yn deall gofynion y cymwysterau, eu cyfrifoldebau fel dysgwyr, a chyfrifoldebau'r ganolfan, yn llawn.

Ymgysylltu â'r sector a lleoliadau gwaith

Wrth gwblhau'r cymhwyster Diploma, disgwylir i ddysgwyr dreulio o leiaf **100** awr yn ymgysylltu â'r sector, y mae'n rhaid i **60** awr o'r cyfnod hwnnw gael ei dreulio ar leoliad gwaith. Gellir ymgysylltu â'r sector mewn sawl ffordd, megis darlithoedd gwadd sy'n gysylltiedig â chynnwys yr uned, ymweliadau gan gyflogwyr, ymweliadau â lleoliadau iechyd a gofal cymdeithasol, sesiynau hyfforddi a mentora, cynlluniau cyfeillio, cyfleoedd gwirfoddoli sy'n briodol o ran oedran ac ati, wedi'u trefnu gan gyflogwyr yn y maes iechyd a gofal cymdeithasol. Ceir rhagor o wybodaeth am sut i ymgysylltu â'r sector, gan gynnwys astudiaethau achos o arfer da, yn y canllawiau addysgu cysylltiedig. Mae 'Canllaw Arfer Da ar lleoliadau gwaith' hefyd ar gael ar wefan y Consortiwm yn www.dysguiechydagofal.cymru.

Cofnod ymgysylltu â'r sector/lleoliadau gwaith a dyddiadur myfyriol

Mae'n ofynnol i ddysgwyr gofnodi eu profiadau o ymgysylltu â'r sector a lleoliadau gwaith yn y Cofnod Ymgysylltu â'r Sector a Lleoliad Gwaith sydd ar gael ar dudalen y cymhwyster ar wefan y Consortiwm (www.dysguiechydagofal.cymru). Wrth gwblhau'r cofnod ymgysylltu â'r sector hwn, dylai dysgwyr grynhoi'r gweithgaredd, dyddiad y gweithgaredd a hyd y gweithgaredd mewn oriau. Fel arweiniad, mae enghraifft wedi'i

chwblhau yn y templed. Rhaid cyflwyno'r cofnod ymgysylltu â'r sector i'w gymedroli yn unol â'r trefniadau a amlinellir ar dudalen 51.

Rhaid i ddysgwyr gadw dyddiadur myfyriol drwy gydol eu hymgysylltiad â'r sector a'u profiad mewn lleoliad gwaith. Dylai hyn gynnwys gwybodaeth am y canlynol:

- y mathau o sefydliadau a gwasanaethau y mae'r dysgwr wedi ymgysylltu â nhw ac wedi bod ar leoliad gwaith gyda nhw
- y mathau o dasgau a gweithgareddau y mae'r dysgwr wedi ymgymryd â nhw bob dydd ar leoliad gwaith
- unrhyw broblemau a rhwystrau y mae'r dysgwr wedi dod ar eu traws a'r camau gweithredu a gymerir ganddynt i'w goresgyn.

Mae gwybodaeth i ddysgwyr ar y dyddiadur myfyriol, ynghyd â thempled i'w ddefnyddio ganddynt yn y Canllaw i Ddysgwyr (www.dysguiechydagofal.cymru).

Gall dysgwyr gymryd hyd at bedair ochr (2 dudalen) A4 i'r amgylchedd asesu ar gyfer Aseiniad 1 Uned 6 a gall eu dyddiadur myfyriol fod ar gael iddynt ar gyfer Aseiniad 2 Uned 6.

Deunyddiau cefnogi

Mae dewis o adnoddau ar gael ar gyfer y cymwysterau hyn a gellir cael gafael arnynt ar wefan y Consortiwm yn www.dysguiechydagofal.cymru. Mae'r rhain yn cynnwys:

- Deunyddiau Asesu Enghreifftiol
- Canllawiau Addysgu
- Canllaw i Ddysgwyr
- Canllaw Gweinyddol Canolfannau.

Cofrestru

Cymwysterau unedol yw'r Lefel 3 Tystysgrif a Diploma mewn Iechyd a Gofal Cymdeithasol: Egwyddorion a Chyd-destunau. Mae'r dystysgrif ar gael i'w hardystio am y tro cyntaf yn haf 2021. Mae'r diploma ar gael i'w ardystio am y tro cyntaf yn haf 2022. Wedi hynny, bydd y cymwysterau ar gael i'w hardystio bob haf.

I gael rhagor o wybodaeth am y broses cofrestru ac ardystio, gweler rhifyn cyfredol y ddogfen Dulliau Cofrestru a Gwybodaeth am y Codau CBAC sydd ar gael ar wefan CBAC yn www.cbac.co.uk/swyddogion-arholiadau.

Cofrestru ar gyfer unedau

Mae'n rhaid defnyddio'r cod uned perthnasol i gofrestru ar gyfer unedau unigol. Mae'n rhaid cyflwyno cofrestriadau erbyn 21 Chwefror bob blwyddyn fan bellaf.

Cofrestru ar gyfer cymwysterau

Bydd dysgwyr yn cael eu cofrestru ar gyfer y cymwysterau wrth wneud cais agregu (cyfnewid). Nid yw'r broses agregu'n digwydd yn awtomatig; rhaid nodi'r cod perthnasol er mwyn agregu.

Codau cofrestru

	Teitl	Codau Cofrestru
Uned 1	Egwyddorion gofal ac ymarfer diogel o fewn gofal person-ganolog sy'n canolbwyntio ar ganlyniadau	
Uned 2	Ffactorau sy'n effeithio ar dwf a datblygiad unigolion ar bob cam o'r rhychwant oes a sut mae hyn yn effeithio ar ganlyniadau ac anghenion gofal a chymorth	Papur/ar sgrin
Uned 3	Hybu hawliau unigolion ar bob cam o'r rhychwant oes	
Uned 4	Deall sut mae cyflyrau cyffredin yn effeithio ar y corff dynol	
Uned 5	Cefnogi unigolion sydd mewn perygl i gyflawni'r canlyniadau maen nhw'n dymuno eu cael	Papur/ar sgrin
Uned 6	Gweithio yn y sector iechyd a gofal cymdeithasol	
Cyfnwidiad	Lefel 3 Tystysgrif mewn Iechyd a Gofal Cymdeithasol: Egwyddorion a Chyd-destunau Lefel 3 Diploma mewn Iechyd a Gofal Cymdeithasol: Egwyddorion a Chyd-destunau.	

Trefniadau ar gyfer asesiad allanol (Unedau 2 a 5)

Asesir Unedau 2 a 5 drwy arholiad allanol. Bydd Uned 2 ar gael i'w hasesu am y tro cyntaf ym mis Ionawr 2021 a bob mis Ionawr a mis Mai/Mehefin wedi hynny. Bydd Uned 5 ar gael i'w hasesu am y tro cyntaf ym mis Ionawr 2022 a mis Mai/Mehefin 2022 a bob mis Mai/Mehefin wedi hynny. Mae'r arholiadau allanol ar gael ar bapur neu ar sgrin. Rhaid i ganolfannau sicrhau eu bod yn cofrestru ymgeiswyr gan ddefnyddio'r cod cofrestru cywir ar gyfer yr opsiwn papur neu ar sgrin.

Rhaid i ganolfannau ddilyn dogfen *Cyfarwyddiadau ar Gynnal Arholiadau* y Cyd-gyngor Cymwysterau (CGC), y gellir cael copi ohoni ar wefan y Cyd-gyngor (www.jcq.org.uk).

Bydd pob arholiad allanol:

- yn cynnwys papur 1 awr a 45 munud o hyd (i'w sefyll ar bapur neu ar sgrin)
- wedi'i osod a'i farcio gan CBAC
- yn asesu cynnwys o bob un o'r meysydd testun yn yr uned ym mhob cyfres
- yn cynnwys uchafswm o 100 marc
- yn cynnwys nifer cytbwys o gwestiynau atebion byr ac estynedig, seiliedig ar ddeunydd ysgogi a chyd-destunau cymhwysol
- yn asesu'r tri Amcan Asesu ym mhob cyfres
- yn asesu pob rhan o bob maes testun allweddol dros rychwant oes y fanyleb
- yn cyfateb i'r ystodau marciau canrannol a gytunwyd ar gyfer pob amcan asesu ym mhob fersiwn o'r arholiad
- dim ond yn defnyddio'r berfau gorchymyn sydd ar y rhestr yn Atodiad B.
- yn cael ei raddio A - E ar gyfer y dystysgrif a'r diploma
- ar gael yng nghyfres Ionawr a chyfres Mai/Mehefin.

Trefniadau ar gyfer asesiadau di-arholiad (Unedau 1, 3, 4 a 6)

Asesir Unedau 1, 3, 4 a 6 ar ffurf asesiad di-arholiad a rhaid i ganolfannau ddilyn y ddogfen *Cyfarwyddiadau ar gynnal asesiadau di-arholiad* y Cyd-gyngor Cymwysterau (CGC), y gellir cael copi ohoni ar wefan y Cyd-gyngor (www.icq.org.uk). Yn unol â'r cyfarwyddiadau hyn, bydd angen i ganolfannau gael polisi ar asesiadau di-arholiad ar waith; bydd hyn yn cael ei wirio fel rhan o broses gymeradwyo'r ganolfan a'r cymhwyster.

Mae tri cham o'r broses asesu di-arholiad sy'n cael eu rheoli:

- gosod yr aseiniadau
- cyflawni'r aseiniadau
- marcio'r aseiniadau.

Mae'r paragraffau isod yn darparu trosolwg o bob un o'r camau hyn. Mae'r tabl ar dudalennau 54-56 yn crynhoi'r trefniadau ar gyfer pob asesiad di-arholiad.

Gosod yr aseiniadau

CBAC sy'n gosod pob aseiniad.

Mae'r aseiniadau ar gyfer Unedau 1 a 4 yn parhau yr un fath ar gyfer oes y fanyleb ac mae'r Pecynnau Asesu ar gael ar wefan www.dysguiechydagofal.cymru i ganolfannau eu llwytho i lawr.

Bydd yr aseiniadau ar gyfer Unedau 1 a 4 yn newid bob blwyddyn. Bydd y Pecynnau Asesu ar gael o wefan ddiogel CBAC o ddydd Llun cyntaf mis Mawrth bob blwyddyn o 2021 ymlaen. Ni ddylai'r dysgwyr gael mynediad at yr astudiaethau achos na'r symbyliadau tan ddechrau'r asesiad. Mae'r Deunyddiau Asesu Enghreifftiol ar gael ar wefan www.dysguiechydagofal.cymru.

Sefyll yr aseiniadau

Bydd yn ofynnol i ganolfannau reoli a chynnal asesiadau mewnol yn unol â'r egwyddorion a amlinellir yn nogfen y CGC: *Cyfarwyddiadau ar gynnal asesiadau di-arholiad*. Mae pum agwedd ar gyflawni aseiniadau sy'n cael eu rheoli: amser, adnoddau, goruchwyliaeth, cydweithio a threfniadau ailsefyll.

Amser

Nodir yr uchafswm amser y gall ymgeisydd ei dreulio ar bob aseiniad ar dudalen glawr pob aseiniad. Mae'r amseroedd hyn yn cyfeirio at waith wedi'i gwblhau dan oruchwyliaeth uniongyrchol yn yr ystafell ddosbarth. Lle y bydd aseiniad yn cynnwys mwy nag un dasg, bydd yr aseiniad hefyd yn nodi'n *fras* faint o amser y dylai ymgeisydd ei dreulio ar bob tasg. Cynigir yr amseroedd hyn i'r ymgeiswyr fel arweiniad. Rhaid i ganolfannau sicrhau y neilltuir y cyfnod amser llawn i ymgeiswyr gwblhau'r aseiniad cyffredinol.

Adnoddau

Gan ddibynnu ar y dasg, mae'n bosibl y caniateir i ymgeiswyr ddefnyddio amrywiaeth o adnoddau, gan gynnwys nodiadau dosbarth, y rhyngwrwyd a gwaith ymchwil annibynnol a wnaed cyn dechrau'r asesiad.

Lle y caniateir i ymgeiswyr fynd â nodiadau i'r amgylchedd asesu: Bydd yr aseiniad yn nodi'r paramedrau ar gyfer y nodiadau. Ym mhob achos, ni ddylai'r nodiadau gynnwys atebion wedi'u paratoi ymlaen llaw ar gyfer y tasgau.

Rhaid i'r ganolfan gadw'r holl nodiadau a ddefnyddir gan ymgeiswyr a'u cyflwyno i gael eu hadolygu fel rhan o'r broses gymedrol.

Cyfrifoldeb yr athro/aseswr yw adolygu'r nodiadau y mae dysgwyr yn bwriadu mynd â nhw i'r amgylchedd asesu gan sicrhau eu bod yn bodloni'r gofynion uchod. Os oes gan athro/aseswr unrhyw bryderon ynghylch dilysrwydd y nodiadau dylent atal yr asesiad rhag digwydd a dilyn unrhyw weithdrefnau mewnol sydd ar waith i ymdrin ag achosion lle mae amheuaeth o gamymddwyn.

Dylai canolfannau gyfeirio at ganllawiau CBAC *Camymddwyn - canllaw i ganolfannau a chanllawiau'r CGC Amau Camymddwyn mewn arholiadau ac asesiadau - polisiau a gweithdrefnau* os nad ydynt yn siŵr ynghylch y camau nesaf y dylent eu cymryd.

Goruchwyliaeth

Rhaid i waith ymgeiswyr aros yn y ganolfan bob amser, a chael ei storio'n ddiogel rhwng sesiynau ar yr amserlen.

Gall athrawon gynnig arweiniad a chefnogaeth i ymgeiswyr er mwyn sicrhau bod ganddynt ddealltwriaeth glir o ofynion yr aseiniadau asesu di-arholiad a'r meini prawf marcio cysylltiedig.

Pan fydd y gwaith yn mynd rhagddo, rhaid i'r adborth gael ei gyfyngu i gyngor cyffredinol ar yr hyn y mae angen ei wella. Ni ddylai athrawon roi arweiniad penodol ar sut i wneud y gwelliannau hyn.

Ar ôl cwblhau'r aseiniad a'i asesu'n derfynol, ni ellir gwneud unrhyw newidiadau pellach i'r gwaith. Dylai'r athro gofnodi'r amser a dreuliyd yn gweithio ar bob aseiniad asesu di-arholiad fel cofnod. Mae'n bosibl y bydd CBAC yn gofyn am hwn yn ogystal â'r gwaith a gyflwynwyd i'w gymedroli. Dylai'r cofnod gael ei fonitro gan y ganolfan er mwyn sicrhau bod ymgeiswyr yn treulio'r nifer cywir o oriau penodol ar bob aseiniad.

Dilysu

Yr athro sy'n gyfrifol am roi gwybod i ymgeiswyr am reoliadau CBAC ynglŷn â chamymddwyn. Rhaid i ymgeiswyr beidio ag ymddwyn yn annheg mewn unrhyw ffordd wrth baratoi gwaith ar gyfer y cymwysterau hyn.

Rhaid i'r ymgeiswyr ddeall y bydd copïo unrhyw ddeunydd yn uniongyrchol o lyfrau neu ffynonellau eraill a'i gyflwyno heb gydnabyddiaeth yn cael ei ystyried yn dwyll bwriadol. Rhaid i ganolfannau roi gwybod i CBAC am unrhyw amheuan o gamymddwyn os yw'r ymgeisydd wedi llofnodi'r datganiad dilysu.

Mae'n bwysig bod gwaith asesu di-arholiad yn cael ei fonitro'n drwyadl gan ganolfannau er mwyn sicrhau mai gwaith yr ymgeiswyr eu hunain ydyw. Dylai canolfannau fonitro gwaith ymgeiswyr drwy wneud y canlynol:

- cadw cofnod gofalus o gynnydd yn ystod y sesiynau a amserlennwyd
- ystyried yn ofalus a yw'r dystiolaeth ysgrifenedig a gyflwynwyd yn nodweddiadol o allu/cyrhaeddiad y dysgwyr

- cadw gwaith yn ddiogel yn y ganolfan ar ôl i'r dystiolaeth (h.y. yr adroddiad a'r dystiolaeth ategol) gael ei chyflwyno
- sicrhau nad yw gwaith yn cael ei ddychwelyd i'r ymgeisydd i wneud newidiadau.

Mae'n ofynnol i bob ymgeisydd lofnodi mai ei waith ei hun a gyflwynwyd ganddo ac mae'n ofynnol i athrawon gadarnhau mai gwaith yr ymgeisydd dan sylw yn unig yw'r gwaith a aseswyd a'i fod wedi'i gyflawni dan yr amodau gofynnol.

Cydweithio

Ni ddylai ymgeiswyr gydweithio ar unrhyw aseiniad asesu di-arholiad.

Uned 1 Egwyddorion gofal ac ymarfer diogel o fewn gofal person-ganolog sy'n canolbwyntio ar ganlyniadau (Tystysgrif a Diploma)		
Tasg	Crynodeb o'r dasg a'r dystiolaeth i'w chyflwyno	Rheolaethau i'w cymhwyso
1	<p>Gofynnir i'r ymgeiswyr lunio adroddiad ysgrifenedig (uchafswm o 3,500 o eiriau) yn seiliedig ar astudiaeth achos benodol.</p> <p>Bydd ymgeiswyr yn dewis yr astudiaeth achos o ddewis o ddwy astudiaeth ond ni ddylent gael gweld yr astudiaeth achos tan ddechrau'r asesiad.</p>	<p>Amser: Tua 14 awr</p> <p>Adnoddau: Gall ymgeiswyr ddefnyddio meddalwedd TGCh a nodiadau dosbarth. Ni all ymgeiswyr ddefnyddio'r rhyngwyd.</p> <p>Goruchwyliaeth: Rhaid goruchwyllo'r ymgeiswyr drwy gydol y broses</p> <p>Cydweithio: Tasg unigol yw hon. Ni chaniateir gwaith grŵp.</p> <p>Adborth: Ni ellir rhoi adborth i'r ymgeiswyr ar y dystiolaeth a gyflwynwyd hyd nes iddi gael ei marcio.</p>
2	<p>Gofynnir i'r ymgeiswyr lunio pecyn gwybodaeth (uchafswm o 1,500 o eiriau) yn seiliedig ar y lleoliad y cyfeirir ato yn yr astudiaeth achos a ddewiswyd ganddynt.</p>	<p>Amser: Tua 6 awr</p> <p>Adnoddau: Gall ymgeiswyr ddefnyddio meddalwedd TGCh a nodiadau dosbarth. Ni all ymgeiswyr ddefnyddio'r rhyngwyd.</p> <p>00102Goruchwyliaeth: Ar ôl i'r dasg ddechrau, rhaid goruchwyllo'r ymgeiswyr drwy gydol y broses.</p> <p>Cydweithio: Tasg unigol yw hon. Ni chaniateir gwaith grŵp.</p> <p>Adborth: Ni ellir rhoi adborth i'r ymgeiswyr ar y dystiolaeth a gyflwynwyd hyd nes iddi gael ei marcio</p>

Uned 3: Hybu hawliau unigolion ar bob cam o'r rychwant oes (Tystysgrif a Diploma)		
Tasg	Tystiolaeth i'w chyflwyno	Rheolaethau i'w cymhwyso
1	<p>Gofynnir i ymgeiswyr gynhyrchu podlediad, cyflwyniad neu fideo. (5,000 gair ar y mwyaf neu recordiad o ddim mwy na 10 munud o hyd)</p>	<p>Amser: Tua 20 awr</p> <p>Adnoddau: Gall ymgeiswyr ddefnyddio meddalwedd TGCh a nodiadau dosbarth. Gall ymgeiswyr ddefnyddio'r rhyngwyd.</p> <p>Goruchwyliaeth: Ar ôl i'r dasg ddechrau, rhaid goruchwyllo'r ymgeiswyr drwy gydol y broses.</p> <p>Cydweithio: Tasg unigol yw hon. Ni chaniateir gwaith grŵp.</p> <p>Adborth: Ni ellir rhoi adborth i'r ymgeiswyr ar y dystiolaeth a gyflwynwyd hyd nes iddi gael ei marcio.</p>

Uned 4: Deall sut mae cyflyrau cyffredin yn effeithio ar y corff dynol (Diploma yn unig)		
Tasg	Tystiolaeth i'w chyflwyno	Rheolaethau i'w cymhwysu
1	<p>Gofynnir i ymgeiswyr ysgrifennu erthygl ac i lunio ffeithlun.(3,000 gair ar y mwyaf gan gynnwys y ffeithlun)</p> <p>Ni ddylai'r symbyliadau fod ar gael i'r ymgeiswyr tan ddechrau'r asesiad.</p>	<p>Amser: Tua 15 awr Adnoddau: Gall ymgeiswyr ddefnyddio meddalwedd TGCh a nodiadau dosbarth. Ni all ymgeiswyr ddefnyddio'r rhyngwyd. Goruchwyliaeth: Rhaid goruchwyllo'r ymgeiswyr drwy gydol y broses Cydweithio: Tasg unigol yw hon. Ni chaniateir gwaith grŵp. Adborth: Ni ellir rhoi adborth i'r ymgeiswyr ar y dystiolaeth a gyflwynwyd hyd nes iddi gael ei marcio.</p>

Uned 6: Gweithio yn y sector iechyd a gofal cymdeithasol (Diploma yn unig)		
Tasg	Tystiolaeth i'w chyflwyno	Rheolaethau i'w cymhwyso
1	Gofynnir i'r ymgeiswyr lunio pecyn adnoddau (uchafswm o 5,000 o eiriau)	<p>Amser: Tua 18 awr</p> <p>Adnoddau: Gall ymgeiswyr ddefnyddio meddalwedd TGCh, nodiadau ymchwil, cofnod ymgysylltu â'r sector a'r dyddiadur myfyriol a luniwyd yn ystod y cyfnod ymgysylltu a'u lleoliad gwaith. Gall ymgeiswyr ddefnyddio'r rhyngrwyd i ymgymryd â gwaith ymchwil annibynnol cyn dechrau'r dasg. Ar ôl i'r dasg ddechrau, ni chaniateir i ymgeiswyr ddefnyddio'r rhyngrwyd.</p> <p>Goruchwyliaeth: Gall ymgeiswyr ymgymryd â gwaith ymchwil annibynnol heb oruchwyliaeth. Ar ôl i'r dasg ddechrau, rhaid goruchwyllo'r ymgeiswyr drwy gydol y broses.</p> <p>Cydweithio: Tasg unigol yw hon. Ni chaniateir gwaith grŵp.</p> <p>Adborth: Ni ellir rhoi adborth i'r ymgeiswyr ar y dystiolaeth a gyflwynwyd hyd nes iddi gael ei marcio.</p>

Marcio'r aseiniadau

Rhaid i Unedau 1, 3, 4 a 6 gael eu hasesu'n fewnol a'u marcio gan ddefnyddio'r cynllun marcio a ddarperir gyda'r aseiniadau.

Cymedrolir pob aseiniad yn allanol gan CBAC. Bydd proses gymedroli allanol ar gael yn ystod cyfres yr haf yn unig.

Safoni a chymedroli mewnol

Pan fo mwy nag un athro mewn canolfan, rhaid i waith gan bob grŵp addysgu gael ei safoni'n fewnol. Bwriad hyn yw sicrhau bod yr asesiad terfynol yn adlewyrchu un safon y cytunwyd arni ar gyfer pob grŵp addysgu yn y ganolfan.

Gridiau asesu ac anodiadau athrawon

Wrth asesu'r dystiolaeth ysgrifenedig ar gyfer pob asesiad, dylai athrawon astudio bandiau a gridiau marciau'r asesiad di-arholiad, sydd wedi'u cynllunio i gyflwyno system sy'n cysylltu'r amcanion asesu â marciau, ac sy'n helpu i wahaniaethu'n glir rhwng y lefelau cyrhaeddiad amrywiol.

Mae'n ofynnol i athrawon gofnodi marciau ar wahân ar gyfer pob adran yn y lleoedd gwag ar y daflen farciau, gan nodi cyfanswm y marciau yn y blwch a gwneud sylw crynodol cyffredinol.

Er nad ydynt yn orfodol, mae anodiadau gan athrawon yng nghorff y dystiolaeth ysgrifenedig yn ddefnyddiol iawn er mwyn dangos ble a pham y rhoddwyd y marciau.

Bydd enghreifftiau o asesiadau di-arholiad yn cael eu cyhoeddi gan CBAC er mwyn helpu canolfannau i adnabod safon y gwaith sy'n gysylltiedig â'r bandiau marciau amrywiol. Bwriedir y deunyddiau hyn at ddefnydd aseswyr mewnol asesiadau di-arholiad yn unig ac ni chaniateir eu rhannu ag ymgeiswyr.

Cyflwyno marciau a gwaith cymedroli allanol

Mae angen i ganolfannau gyflwyno marciau gwaith yr asesiad di-arholiad ar-lein erbyn dyddiad penodol ym mis Mai o flwyddyn cyflwyno'r gwaith i'w gymedroli. Pan gyflwynir y marciau i CBAC, bydd y system yn nodi sampl o ymgeiswyr y mae eu gwaith wedi'i ddewis i'w gymedroli.

Dim ond tystiolaeth gan yr ymgeiswyr a ddewiswyd ar gyfer y sampl y dylid ei chyflwyno. Rhaid i waith pob ymgeisydd arall gael ei gadw yn y ganolfan. Mae'n rhaid i'r ymgeisydd a'r athro lofnodi'r dudalen glawr.

Rhaid dilysu gwaith pob ymgeisydd yn fewnol, nid y sampl yn unig, drwy lofnodi'r daflen glawr.

Mae rhagor o wybodaeth am y trefniadau cymedroli allanol ar gael yn y fersiwn diweddaraf o Ganllaw Asesu Mewnol CBAC, sydd ar gael ar wefan CBAC (www.wjec.co.uk/exam-officers/?language_id=2).

Adborth y ganolfan

Bydd pob canolfan yn derbyn adborth manwl o'r broses gymedroli ar ffurf adroddiad electronig.

Trefniadau ailsefyll

Unwaith yn unig y gall ymgeiswyr ailsefyll pob uned a asesir yn fewnol. Os bydd ymgeisydd yn dewis ailsefyll uned, bydd yn rhaid iddo ymgymryd ag aseiniad newydd yn seiliedig ar yr astudiaethau achos a ryddheir ar gyfer y gyfres y bydd yr ymgeisydd yn ailsefyll ynddi. Os bydd ymgeisydd yn dewis ailsefyll Uned 6, gall ddefnyddio'r un lleoliad profiad gwaith fel y sail ar gyfer ailsefyll Aseiniad 2. Mae'n rhaid i'r ymgeisydd ailsefyll uned o fewn yr un lefelau rheolaeth. Ni all ymgeiswyr wella gwaith a gyflwynwyd yn flaenorol.

Gellir trosglwyddo marciau ar gyfer asesiadau di-arholiad dros gyfnod oes y fanyleb. Os bydd ymgeisydd yn ailsefyll asesiad di-arholiad (yn hytrach na throsglwyddo marc yr asesiad di-arholiad blaenorol), yna'r marc uwch fydd yn cyfrif tuag at y radd gyffredinol.

Os cofrestrwyd ymgeisydd am uned ond ei fod yn absennol am yr uned honno, nid yw'r absenoldeb yn cyfrif fel ymgais.

Graddio, dyfarnu ac adrodd yn ôl

Graddau'r Uned

Caiff cyflawniadau ar gyfer yr uned eu graddio A - E. Cofnodir canlyniadau unedau ar raddfa marciau unffurf (GMU) ac maent yn cyfateb i'r graddau canlynol:

Uned	Asesu	Cyfanswm GMU	Ffiniau graddau GMU					
			A	B	C	D	E	
1	Egwyddorion gofal ac ymarfer diogel o fewn gofal person-ganolog sy'n canolbwyntio ar ganlyniadau	Mewnol	100	80	70	60	50	40
2	Ffactorau sy'n effeithio ar dwf a datblygiad unigolion ar bob cam o'r rhychwant oes a sut mae hyn yn effeithio ar ganlyniadau ac anghenion gofal a chymorth	Allanol	200	160	140	120	100	80
3	Hybu hawliau unigolion ar bob cam o'r rhychwant oes	Mewnol	100	80	70	60	50	40
4	Deall sut mae cyflyrau cyffredin yn effeithio ar y corff dynol	Mewnol	80	64	56	48	40	32
5	Cefnogi unigolion sydd mewn perygl i gyflawni'r canlyniadau maen nhw'n dymuno eu cael	Allanol	200	160	140	120	100	80
6	Gweithio yn y sector iechyd a gofal cymdeithasol	Mewnol	120	96	84	72	60	48

Disgrifyddion Graddau

Darperir y disgrifyddion graddau canlynol er mwyn rhoi syniad cyffredinol o'r safonau cyrhaeddiad sy'n debygol o fod wedi'u dangos gan ddysgwyr y dyfarnwyd graddau penodol iddynt. Mae'n rhaid dehongli'r disgrifiadau mewn perthynas â'r cynnwys sy'n cael ei nodi gan y fanyleb; ni fwriedir iddynt ddiffinio'r cynnwys hwnnw. Bydd y radd a ddyfernir yn dibynnu ar nifer y marciau a ddyfarnwyd; bwriad y rhain yw rhoi arwydd cyffredinol o safonau. Gall diffygion mewn rhai agweddau ar yr asesiadau gael eu cydbwyso gan berfformiad gwell mewn agweddau eraill.

Disgrifydd gradd E

Mae dysgwyr yn dangos gwybodaeth sylfaenol am amrywiaeth o egwyddorion allweddol, cysyniadau, gwerthoedd a heriau sy'n berthnasol i iechyd a gofal cymdeithasol. Mae dysgwyr yn cymhwyso gwybodaeth a dealltwriaeth o egwyddorion a chyd-destunau iechyd a gofal cymdeithasol i faterion sy'n gysylltiedig â'r sector. Mae dysgwyr yn casglu gwybodaeth gan ddefnyddio technegau penodol ac yn defnyddio amrywiaeth gyfyngedig o ffynonellau gwybodaeth perthnasol. Maent yn cynnal rhywfaint o waith dadansoddi sylfaenol mewn perthynas â materion a phroblemau sy'n gysylltiedig â'r sector. Mae dysgwyr yn gwerthuso tystiolaeth er mwyn dod i gasgliadau sylfaenol am faterion perthnasol sy'n gysylltiedig â'r sector. Mae dysgwyr yn defnyddio cyfathrebu ysgrifenedig sy'n ddigonol i gyfleu ystyr ond y gellid ei fynegi mewn ffordd anarbenigol.

Disgrifydd gradd C

Mae dysgwyr yn dangos gwybodaeth glir am egwyddorion allweddol, cysyniadau, gwerthoedd a heriau sy'n berthnasol i iechyd a gofal cymdeithasol ac maent wedi meithrin dealltwriaeth gadarn o egwyddorion a phwrpas y sector a'r cyd-destunau y cynigir gwasanaethau ynddynt. Gall dysgwyr gymhwyso gwybodaeth, dealltwriaeth a sgiliau at amrywiaeth o faterion sy'n gysylltiedig â'r sector. Mae dysgwyr yn casglu gwybodaeth yn annibynnol ac yn defnyddio amrediad o ffynonellau gwybodaeth perthnasol. Maent yn cynnal rhywfaint o waith dadansoddi mewn perthynas â materion a phroblemau sy'n gysylltiedig â'r sector. Mae dysgwyr yn gwerthuso tystiolaeth er mwyn dod i gasgliadau dilys am faterion perthnasol sy'n gysylltiedig â'r sector. Mae dysgwyr yn defnyddio cyfathrebu ysgrifenedig sy'n cyfleu ystyr gan ddefnyddio peth geirfa arbenigol.

Disgrifiad gradd A

Mae dysgwyr yn dangos gwybodaeth fanwl am gysyniadau allweddol, gwerthoedd a materion sy'n berthnasol i iechyd a gofal cymdeithasol sy'n dangos dealltwriaeth drylwyr o'r sector a'r cyd-destunau y cynigir gwasanaethau ynddynt. Mae dysgwyr yn cymhwyso gwybodaeth, dealltwriaeth a sgiliau at faterion sy'n gysylltiedig â'r sector yn gywir ac yn annibynnol. Mae dysgwyr yn ymgymryd â gwaith ymchwil gan ddefnyddio amrywiaeth o dechnegau ac yn defnyddio amrywiaeth eang o wybodaeth berthnasol i ddadansoddi materion a phroblemau sy'n gysylltiedig â'r sector. Mae dysgwyr yn gwerthuso tystiolaeth er mwyn dod i gasgliadau dilys ac yn llunio barn resymegol am faterion sy'n gysylltiedig â'r sector. Mae dysgwyr yn defnyddio cyfathrebu ysgrifenedig sydd wedi'i strwythuro'n dda a'i fynegi'n glir, gyda geirfa arbenigol briodol.

Graddio'r cymwysterau

Caiff Lefel 3 Tystysgrif Iechyd a Gofal Cymdeithasol: Egwyddorion a Chyd-destunau ei graddio A* - E.

Caiff Lefel 3 Tystysgrif a Diploma mewn Iechyd a Gofal Cymdeithasol: Egwyddorion a Chyd-destunau ei graddio A*A* - EE.

Bydd gradd y cymhwyster yn seiliedig ar y marc GMU cyffredinol a chyflawniadau'r dysgwr ym mhob un o'r unedau. Er mwyn ennill gradd cymhwyster, rhaid i ddysgwyr gyflawni'r GMU gofynnol am radd y cymhwyster.

Bydd canlyniadau sy'n methu â chyrraedd y safon isaf ar gyfer y dyfarniad yn cael eu dangos fel U (annosbarthedig).

Y graddau cyfatebol ar gyfer Lefel 3 Tystysgrif mewn Iechyd a Gofal Cymdeithasol: Egwyddorion a Chyd-destunau yw:

Gradd	Uchaf	A*	A	B	C	D	E
GMU	400	360	320	280	240	200	160

Bydd gradd A* yn cael ei dyfarnu i Ddysgwyr sy'n cyflawni gradd A yn gyffredinol ac sydd hefyd yn cyflawni 90 y cant neu fwy o'r uchafswm marciau cyffredinol.

Y graddau cyfatebol ar gyfer Lefel 3 Diploma mewn Iechyd a Gofal Cymdeithasol:
Egwyddorion a Chyd-destunau yw:

Gradd	Uchaf.	A*A*	A*A	AA	AB	BB	BC	CC	CD	DD	DE	EE
GMU	800	720	680	640	600	560	520	480	440	400	360	320

Bydd gradd A* yn cael ei dyfarnu i Ddysgwyr sy'n cyflawni gradd A yn gyffredinol ac sydd hefyd yn cyflawni 90 y cant neu fwy o'r uchafswm marc cyffredinol.

Gwasanaethau ar ôl y Canlyniadau

Ar ôl cyhoeddi canlyniadau pob cyfres arholiadau, mae CBAC yn cynnig amrywiol wasanaethau ar ôl y canlyniadau'n ymwneud ag adolygiadau o'r marcio a'r cymedroli a mynediad i sgrïptiau arholiadau. Ceir gwybodaeth am wasanaethau ar ôl y canlyniadau ar wefan y Consortiwm.

Ailsefyll

Gall dysgwyr ailsefyll yr arholiad allanol unwaith a bydd y radd uchaf yn cael ei hystyried wrth ddyfarnu'r cymhwyster. Gall dysgwyr ailsefyll y cymhwyster cyfan nifer o weithiau.

Gellir trosglwyddo marciau ar gyfer asesiadau di-arholiad dros gyfnod oes y fanyleb. Os bydd ymgeisydd yn ailsefyll uned o asesiad di-arholiad (yn hytrach na throsglwyddo marc yr asesiad di-arholiad blaenorol), yna'r marc uwch fydd yn cyfrif tuag at y radd gyffredinol.

Atodiad A Geiriau Gorchymyn

Lefel 3 Iechyd a Gofal Cymdeithasol: Egwyddorion a Chyd-destunau; Asesiadau Allanol		
AA	Gorchymyn	Gofynion yr ymateb
AA1	Diffiniwch	Rhoi union ystyr
	Disgrifiwch	Rhoi nodweddion/prif nodweddion neu ddisgrifiad cryno
	Rhowch	Darparu/enwi/dethol/adnabod ffeithiau cryno neu enghreifftiau (o ffynhonnell sydd wedi'i rhoi neu o'r cof)
	Nodwch (<i>Identify</i>)	Fel yn achos 'Rhowch'
	Rhestrwch	Fel yn achos 'Rhowch'
	Enwch	Fel yn achos 'Rhowch'
	Amlinellwch	Amlinellu'r prif bwyntiau/rhoi disgrifiad cryno neu brif nodweddion
	Nodwch (<i>State</i>)	Fel yn achos 'Rhowch'
	Awgrymwch	Cyflwyno syniad, rheswm neu gam gweithredu posibl
	Crynowch	Dewis a chyflwyno'r prif bwyntiau (heb fanylion)
AA	Gorchymyn	Gofynion yr ymateb
AA2	Cymhwyswch	Defnyddio eich gwybodaeth a'ch dealltwriaeth o ddamcaniaeth neu gysyniad a chysylltu hynny â chyd-destun penodol
	Cyfrifwch	Datrys gan ddefnyddio ffeithiau, ffigurau neu wybodaeth sydd wedi'u rhoi
	Lluniwch	Creu fframwaith neu ddatl
	Esboniwch	Rhoi manylion a rhesymau dros sut a pham mae rhywbeth fel y mae
	Eglurwch	Fel yn achos 'esboniwch'
	Eglurwch (<i>illustrate</i>)	Defnyddio diagram neu eiriau i ddangos yn glir sut mae cysyniad neu ddamcaniaeth yn gweithio mewn cyd-destun penodol
	Dehonglwch	Trosi gwybodaeth a roddwyd i ffurf arall
	Dangoswch	Fel yn achos 'eglwurwch'
	Defnyddiwch	Cymhwyso'r wybodaeth a ddarparwyd at ddamcaniaeth neu gysyniad penodol
AA	Gorchymyn	Gofynion yr ymateb
AA3	Cynghorwch	Awgrymu cynnig neu ffordd o weithredu yn seiliedig ar resymau wedi'u cefnogi
	Dadansoddwch	Archwilio mater yn fanwl/sut mae'r rhannau'n berthnasol i'r cyfan, esbonio a dehongli
	Aseswch	Llunio barn ar sail gwybodaeth
	Cymharwch	Adnabod tebygrwydd a rhoi sylwadau/esbonio
	Ystyriwch	Darllen y wybodaeth a roddwyd ac ymateb iddi
	Cyferbynnwch	Adnabod gwahaniaethau a rhoi sylwadau/esbonio
	Trafodwch	Archwilio mater yn fanwl mewn modd strwythuredig, gan ystyried gwahanol syniadau
	Gwahaniaethwch	Nodi ac esbonio'r gwahaniaethau rhwng syniadau neu bynciau
	Gwerthuswch	Llunio barn drwy bwysu a mesur tystiolaeth er mwyn dod i gasgliad
	Archwiliwch	Ymchwilio yn agos ac yn fanwl
	Cyfiawnhewch	Defnyddio tystiolaeth/dadl i ategu achos
	Argymhellwch	Cyflwyno cynnig yn seiliedig ar resymau/tystiolaeth